

Analiza sadržaja školskih svjedodžbi u obveznom obrazovanju u Republici Hrvatskoj

Radoš, Arnerija

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:546675>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-04**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

ARNERIJA RADOŠ

DIPLOMSKI RAD

**ANALIZA SADRŽAJA ŠKOLSKIH
SVJEDODŽBI U OBVEZONOM
OBRAZOVANJU U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

Zagreb, listopad 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Zagreb)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Arnerija Radoš

**TEMA DIPLOMSKOG RADA: Analiza sadržaja školskih
svjedodžbi u obveznom obrazovanju u Republici Hrvatskoj**

MENTOR: Doc. dr. sc. Višnja Rajić

Zagreb, listopad 2019.

Sadržaj

SAŽETAK	1
SUMMARY	2
1. UVOD	3
2. VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE U ŠKOLI	4
2.1. Dokimologija	4
2.2. Vrednovanje	4
2.3. Praćenje i provjeravanje	6
2.3.1. Samoprovjeravanje učenika	8
2.3.2. Načini provjeravanja: usmeno, pismeno i praktično provjeravanje	8
2.4. Ocjenjivanje	10
2.5. Procjenjivanje i mjerenje	10
3. OCJENJIVANJE	12
3.1. Ljestvica ocjena	13
3.2. Brojčano i opisno ocjenjivanje	15
3.3. Formativno, sumativno i normativno ocjenjivanje	15
3.4. Sinetičko i analitičko ocjenjivanje	16
3.5. Funkcije školskih ocjena	16
3.5.1. Dijagonostička	17
3.5.2. Prognostička	17
3.5.3. Motivacijska	17
3.6. Pogreške pri ocjenjivanju	18
3.6.1. Osobna jednadžba	18
3.6.2. Halo-efekt	19
3.6.3. »Logička« pogreška	19
3.6.4. Pogreška sredine	19
3.6.5. Pogreška diferencijacije	20
3.6.6. Pogreška kontrasta	20
3.6.7. Tendencija prilagođavanja kriterija ocjenjivanja kvaliteti učeničke skupine	20
4. SVJEDODŽBA	21
5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	25
6. ANALIZA I RASPRAVA	25
ZAKLJUČAK	43
LITERATURA	44
Izjava o samostalnoj izradi rada	

ANALIZA SADRŽAJA ŠKOLSKIH SVJEDODŽBI U OBVEZnom OBRAZOVANJU U REPUBLICI HRVATSKOJ

SAŽETAK

U današnje vrijeme prilikom spominjanja ocjenjivanja automatski se pomišlja na brojčano ocjenjivanje jer je ono već desetljećima najčešća povratna informacija učenikovih postignuća te razvoja znanja i vještina tijekom školske godine. Ocjene određuju sudbinu svakog učenika, koju će srednju školu upisati, koji fakultet, itd. Zbog navedenog nije neobično što su učenici pod konstantnim pritiskom za postizanjem što boljih ocjena te dobivanje “petice” postaje glavna motivacija za usvajanje novih nastavnih sadržaja. Razumijevanje i primjena naučenih nastavnih sadržaja time se stavlja u drugi plan jer je ocjena mjerilo znanja. Sa sigurnošću se može reći da obrazovanje prolazi krizu ocjenjivanja te ukoliko se na području dokimologije ne dogode značajnije promjene, kriza će zasigurno dosegnuti puno veće razmjere.

Svrha ovoga rada jest prikazati načine i vrste ocjenjivanja te kratkim povijesnim pregledom školskih svjedodžbi dati uvid u razvoj ocjenjivanja tijekom proteklih 90 godina. Uvidom u svjedodžbe dobiva se slika o razvoju dokimologije te na koje je načine obrazovni sustav rješavao pitanje školskog ocjenjivanja. Dok su se u šezdesetim i osamdesetim godinama 20. stoljeća događale značajnije promjene uvođenjem opisnog ocjenjivanja, od kraja osamdesetih godina značajnijih promjena nije bilo. Postavlja se pitanje zašto se u današnjem društvu koje je poprilično napredno ne može pronaći rješenje problema ocjenjivanja. Jedno od mogućih rješenja svakako je edukacija učitelja, koja je danas na visokoj razini, te osim navedenog, dodatna motivacija za pronalaženje rješenja. U primjerima alternativnih škola koje ne koriste brojčano ocjenjivanje može se uočiti kako brojka nije jedina mogućnost povratne informacije te da opisno ocjenjivanje daje puno bolju informaciju o učenikovom napretku.

Ključne riječi: vrednovanje, procjena, školsko ocjenjivanje, školska svjedodžba

CONTENT ANALYSIS OF SCHOOL CERTIFICATES IN COMPULSORY EDUCATION IN THE REPUBLICA OF CROATIA

SUMMARY

Nowadays, when talking about evaluation, it is instantly thought of numerical evaluation because for decades it is the most common feedback of student's accomplishments. Evaluation determines destiny of every student, which high school will he/she enrol, which college, etc. Because of the great role evaluation plays in every student's life it is not unusual that students live under constant pressure to achieve better grades. Getting good grades is the main motivation to learn school contents. Understanding and application of received contents becomes less important. Educational system is going through evaluation crisis and something needs to be done about it or it will surely reach much bigger proportions.

The aim of this paper is to present types of evaluation and in brief historical review of school testimonials give insight into development of evaluation in the last 90 years. Reviewing school testimonials provides a picture of how evaluation has been developing through the years. In the past century some decades had significant changes in evaluation but from the 1990 to today nothing significant has happened in regards of school evaluation. Why is there no progress in school evaluation? Education od teachers and motivation is one of the possible solutions for fixing conditions for better evaluation. Alternative schools are not using numerical grading system and it is a great example how descriptive evaluation can be very useful as feedback of student's achievements.

Keywords: evaluation, assessment, school grading system, school testimonial

1. UVOD

Cilj ovog diplomskog rada jest analizirati školske svjedodžbe iz osnovne škole u različitim vremenskim razdobljima na prostoru današnje Republike Hrvatske kako bi se pokazalo na koje se sve načine tražilo najbolje dokimološko rješenje.

U skladu s tim, prvi dio ovog rada, onaj teorijski, najprije će se baviti školskom dokimologijom kao posebnom disciplinom unutar znanosti o ocjenjivanju, a zatim će se definirati i temeljni pojmovi ključni za razumijevanje analitičkog dijela rada kao što su: vrednovanje, evaluiranje, praćenje, provjeravanje, mjerenje te ocjenjivanje. Pritom će se pojam vrednovanja odrediti kao sinoniman, ali ne i istoznačan pojam drugim važnim pojmovima ovog diplomskog rada. Definirat će se i pojmovi praćenja i provjeravanja, pri čemu će se provjeravanje pokazati kao dvostrani proces – onaj u kojem učitelj valorizira učenika, ali i učenik valorizira sam sebe. Navest će se i objasniti i različiti načini provjeravanja (usmeno, pismeno, praktično). Posebno poglavlje bit će posvećeno ocjenjivanju. U njemu će se detaljnije i opširnije objasniti dotični pojam te će se navesti vrste ocjenjivanja. U sljedećem dijelu rada govorit će se o školskoj svjedodžbi kao javnoj ispravi, uzimajući u obzir zakonske regulative kojima podliježe njezin sadržaj. Drugi dio rada bavit će se analizom školskih svjedodžbi s prostora današnje Republike Hrvatske započevši od 1929. godine s naglaskom na različite sustave i skale ocjenjivanja, dok će se u zaključnom dijelu rada pokazati kako ne postoji savršen sustav ocjenjivanja.

2. VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE U ŠKOLI

2.1. Dokimologija

Pojam dokimologije potječe od grč. riječi: dokimos - prokušan, čestit i logija - znanje, učenje, nauka (Matijević, 2004), a prvi put ga koristi Henry Pieron 1922. godine (Gojkov, 2009). Dokimologija kao znanost o ocjenjivanju, konkretno o ocjenjivanju u školi, proučava kriterije i modele ocjenjivanja (npr. brojčano ili opisno ocjenjivanje, analitičko ili sintetičko) te utjecaj ocjene na motivaciju ocjenjivanih itd. (Matijević, 2004). Školska dokimologija relativno je mlada znanost nastala u zemljama Europe i Amerike 30-ih godina 20. st. iz potrebe za prosudbom postignuća (Burcar, 2007). “Njezina je zadaća da na temelju svestranog proučavanja tih prilika pronade i praksi ponudi prikladnije i valjanije načine i postupke prosuđivanja i ocjenjivanja” (Grgin, 1994, str 7.). Školska dokimologija važan je dio dokimologije budući da se bavi pitanjima ispitivanja i procjenjivanja učeničkih odgojno-obrazovnih postignuća u školama. Njezin je cilj, s jedne strane, definirati i proučiti utjecaj svih onih faktora koji pri subjektivnom načinu ispitivanja i procjenjivanja znanja kvare metrijsku vrijednost školskih ocjena, a s druge, pronaći objektivnije, pouzdanije, a time ujedno i valjanije načine i postupke ispitivanja i mjerenja učeničkih znanja i drugih odgojno-obrazovnih postignuća (Grgin, 1994).

2. 2. Vrednovanje

Prema Mužiću i Vrgoču (2005), u našoj odgojno- obrazovnoj djelatnosti pod pojmom vrednovanja misli se na sve one aktivnosti kojima se dolazi do obavijesti/informacija o tome kako i koliko se ostvaruju njezini ciljevi.

“Vrednovanje je sustavno prikupljanje podataka u procesu učenja i postignutoj razini kompetencija: znanjima, vještinama, sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti prema radu, u skladu s unaprijed definiranim i prihvaćenim načinima, postupcima i elementima, a sastavnice su praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje.” (Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi, 2010, čl.2.1.)

Uz sam pojam vrednovanja vežu se i mnogi drugi pojmovi sličnog značenja, no oni ipak nisu posve istoznačni. Neki od tih pojmova su: praćenje, provjeravanje, ocjenjivanje, procjenjivanje i mjerenje (Tot, 2013). Uz vrednovanje, često se rabi i

istoznačni termin evaluacija. Evaluacija je termin latinskog podrijetla, koji se rabi u engleskom te u romanskim jezicima. (Mužić i Vrgoč, 2005). Evaluacija (ponekad evalvacija) ima korijen u francuskoj riječi *évaluation*, a znači „određivanje vrijednosti, ocjena, procjena” (evaluirati – odrediti vrijednost, ocijeniti, procijeniti) (Matijević, 2005). Prema Matijeviću (2004) evaluacija je sustavni proces prikupljanja, analiziranja i interpretiranja informacija o stupnju ostvarivanja ciljeva odgoja i obrazovanja, (ciljeva nastave), takvim se postupcima traži odgovor na pitanja „Koliko dobro?“ i „Kako?“.

Matijević (2005) dijeli evaluaciju općenito na unutarnju i vanjsku, polazi se od odgovora na pitanje tko je naručitelj ili provoditelj evaluacije. Unutarnja evaluacija je vrednovanje koje se provodi u školi organizirano od strane učenika i učitelja. Rezultat su školske ocjene zapisane u razredne knjige te ocjene na kraju polugodišta ili na kraju godine (Matijević, 2004). Vanjsku evaluaciju provode subjekti izvan škole (ministarstvo školstva i razne druge vladine institucije) koje nisu imale doticaja s odgojnim i obrazovnim procesom koji se događao u školi. To su npr. projekt Državna matura ili razne međunarodne ustanove kao što su projekti PISA (međunarodno ispitivanje matematičke, znanstvene i čitalačke pismenosti na uzorku petnaestogodišnjaka), PIRLS (međunarodno ispitivanje čitalačke pismenosti učenika 4. razreda osnovne škole), TIMS (procjena učeničkih postignuća u području matematike te Prirode i društva na uzorku učenika 4. razreda osnovnih škola) i sl. (Matijević, 2005).

Matijević (2004) s obzirom na vrijeme i svrhu provođenja evaluacije razlikuje prethodnu evaluaciju (engl. *placement evaluation*), formativnu evaluaciju (engl. *formative evaluation*), dijagnostičku evaluaciju (engl. *diagnostic evaluation*) i sumativnu (engl. *summative evaluation*) evaluaciju. Dijagnostička evaluacija odnosi se na uočavanje i dijagnozu teškoća u učenju tijekom nastavnog procesa. U slučaju učenikova zaostajanja u razvoju sposobnosti čitanja ili računanja, učitelj ustanovljuje uzroke teškoća i zaostajanja te izrađuje plan aktivnosti za daljnju pomoć učeniku. Prethodna evaluacija služi utvrđivanju učenikovih postignuća na početku nekog nastavnog ciklusa, a utvrditi inicijalna znanja, vještine i sposobnosti učenika na početku nekog nastavnog ciklusa od velike je važnosti zbog određivanja nastavne strategije, te intenziteta i ekstenziteta proučavanja novih sadržaja. Prethodna evaluacija temelj je za izradu prilagođenih programa za pojedine učenike. Ona

omogućuje učeniku odabir određene razine programa ili pak potpuno preskakanje neke njegove sekvence. Formativna evaluacija govori o napredovanju pojedinog učenika u nastavnom procesu na temelju prikupljenih i interpretiranih podataka od strane učenika i učitelja. Sumativna evaluacija odnosi se na vrednovanje postignuća na kraju nekog nastavnog ciklusa. Cilj joj je utvrditi ukupnu efikasnost nastave, kao i postignute rezultate svakog pojedinog učenika. “Na temelju s.e. učenicima se dodjeljuju certifikati, odnosno svjedodžbe o osposobljenosti.” (Matijević, 2004, str. 12). “Vanjsko vrednovanje često ima svrhu sumativnog vrednovanja na osnovi kojeg vlada utvrđuje kvalitetu javnog obrazovanja koje financira država.” (Rajić, 2017, str. 267).

Vrgoč i Mužić (2005) navode kako svrha vrjednovanja može biti, prema svojoj svrsi, usmjerena ili formativno ili sumativno. Formativno vrjednovanje je kontinuirani proces tijekom odgojno-obrazovnog procesa. Osigurava povratnu informaciju učeniku i učitelju o ostvarenosti učeničkih postignuća. Sumativno vrjednovanje je vrjednovanje na kraju određenog razdoblja. “Primjenom sumativnog i formativnog vrjednovanja učitelj usmjerava načela mjerenja u skladu s razinama učeničkih postignuća i njihovoj tendenciji za djelotvornošću i osviještenosti konstruktivnog uključivanja u nastavni process” (Stanić i Borić, 2016, str. 15). “Sustavnim formativnim vrednovanjem tijekom procesa učenja i poučavanja učitelj ima priliku prilagoditi svoje poučavanje stvarnim potrebama učenika, primjeniti nove metode ili diferencirati i individualizirati pristupe učenicima.” (Rajić, 2017, str. 266).

2.3. Praćenje i provjeravanje

“Praćenje je sustavno uočavanje i bilježenje zapažanja o postignutoj razini kompetencija i postavljenim zadacima definiranim nacionalnim i predmetnim kurikulumom, nastavnim planom i programom te strukovnim i školskim kurikulumom.” (Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi, 2010, čl.2.2)

Ono se odvija istodobno s realizacijom zbog čega ih je teško zasebno promatrati, a postoji niz tehnika praćenja aktivnosti i rezultata učenika. Uz sustavno promatranje te formativnu evaluaciju (bilježenje rezultata određenim oblicima pismene ili praktične provjere), predmetom zajedničke analize učenika, učitelja, roditelja i stručnjaka mogu biti i formirane zbirke konkretnih učeničkih radova (portofilo) (Matijević, 2004).

„Praćenje je onaj oblik vrjednovanja kojim se u samom tijeku djelatnosti ustanovljuje njezino napredovanje, a time i poteškoće i nedostaci koje treba otkloniti da bi se time optimirale mogućnosti uspješnog ostvarivanja ciljeva te djelatnosti.“ (Mužić i Vrgoč, 2005, str. 14). Jurić (2007) navodi da se praćenje neposredno dovodi u vezu sa samoevaluacijom koja se odnosi na prikupljanje i vrednovanje neke djelatnosti i učinka. Svako praćenje, ispitivanje i ocjenjivanje učeničkog razvoja u školi zapravo je praćenje ostvarivanja odgojno-obrazovnih ciljeva i zadataka škole (Furlan, 1966). Najidealnije bi bilo kada bi se praćenje učenikovog razvoja ostvarivalo neprestano (Furlan, 1966). Praćenje napretka učenika je korisno za učenikovu motivaciju. Učitelji su dužni pratiti rad i napredovanje svakog učenika te poduzimati mjere za stvaranje optimalnih uvjeta i pomaganje kako bi svaki učenik postigao optimalne rezultate, a to će postići učestalim povratnim informacijama učenicima od učitelja. (Matijević, 2007). Široko shvaćeno, upoznavanje učenika i praćenje njihova razvoja predstavlja zapažanje i registiranje razvojnih promjena kod učenika. (Furlan, 1966). U rubriku bilježaka u imeniku učitelj/nastavnik upisuje samo ona zapažanja koja su mu u praćenju učenika uočljiva, učeniku i roditelju razumljiva, a koja mu mogu pomoći u konačnome ocjenjivanju uspjeha u nastavnome predmetu, odnosno odgojno-obrazovnome području. (Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi, 2010, čl.12.5)

Provjeravanje podrazumijeva procjenu postignute razine kompetencija u nastavnome predmetu ili području i drugim oblicima rada u školi tijekom školske godine.” (Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi, 2010, čl.2.3.) Kao i pojam praćenja, pojam provjeravanja temelji se na ustanovljivanju stanja, i to bez obzira na polazne vrijednosti iliti kriterije, pa mu je i svrha ostaje identična (Mužić i Vrgoč, 2005). Prema Poljaku (1988) provjeravanje je nastavna djelatnost koja ima karakter relativno samostalne nastavne etape, a s njom se utvrđuje kako su ostvareni materijalni, funkcionalni i odgojni zadatci nastave. Svrha provjeravanja je da nastavnik kao organizator i voditelj nastavnog procesa, kontrolira efikasnost ovog rada (Poljak, 1988). Mužić i Vrgoč (2005) navode da je razlika između praćenja i ocjenjivanja uglavnom u okolnosti da praćenje implicira kontinuiranost te aktivnosti, dok se provjeravanja obično veže uz iterativnost (njezino ponavljanje).

“Posljedice loše nastave ne mogu se otkloniti tek postupcima strogoga ocjenjivanja, a osim toga, loše ocjenjivanje često deformira prednost dobre nastave. Zato na važnosti sve

više dobiva provjeravanje znanja, raširenost situacija u kojima se provjeravanje odvija i promjena načina provjeravanja što posljedično utječe i na učenje.” (Penca Palčić, 2008, str. 137).

Želimo li unaprijediti učenje, potrebno je osigurati učenicima da znaju što se od njih očekuje, da ih se upozna sa standardima znanja i da imaju mogućnost tijekom provjeravanja učiti za buduće ocjenjivanje. (Penca Palčić, 2008).

2.3.1. Samoprovjeravanje učenika

Samoprovjeravanjem se kod učenika razvija osjećaj kritičnosti i odgovornosti prema vlastitom radu i učenju. Također, samoprovjeravanjem učenik treba biti svjestan svog znanja ili neznanja, razvijene sposobnosti ili nesposobnosti prije nastavnikovog provjeravanja (Poljak, 1988). Učenicima treba omogućiti prilike u kojima će moći o svom radu kritično razmišljati i ocijeniti svoj vlastiti napredak jer će ih taj način potaknuti da uče zbog unutrašnje motivacije, a ne samo zbog želje za dobrom ocjenom. (Penca Palčić, 2008). Poticanjem intrinzične motivacije učenik će prestati davati veliki značaj brojčanim ocjenama već će naglasak biti na razvoju njegovih znanja i vještina. Aktivnosti samoprovjeravanja mogu se početi uvoditi već u razrednoj nastavi kroz različite igre i aktivnosti kako bi kasnije u nastavi mogli kritički razmišljati o vlastitom radu i napretku. Kod ocjenjivanja vlastitog rada ne treba poticati brojčano ocjenjivanje već poticati učenika da razmisli o svom napretku te što je mogao učiniti drugačije, odnosno, što je mogao učiniti bolje.

2.3.2. Načini provjeravanja: usmeno, pismeno i praktično provjeravanje

“Pod usmenim provjeravanjem podrazumijevaju se svi usmeni oblici provjere postignute razine kompetencija učenika koji rezultiraju ocjenom. Usmeni se oblici provjere provode kontinuirano tijekom nastavne godine, u pravilu poslije obrađenih i uvježbanih nastavnih sadržaja.” (Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi, 2010, čl.7.1)

Usmeno provjeravanje se odvija u izravnom dodiru nastavnika s učenikom, najčešće razgovorom, provjerava kvalitetu ostvarenih obrazovnih i odgojnih zadataka. Za takav način provjeravanja nastavnik se treba pripremiti, odnosno unaprijed odabrati dijelove nastavnog programa koje će provjeravati. Iako zbog prevelikog broja učenika, usmeno provjeravanje nije ekonomično, ono je nužno. (Poljak, 1998.) Budući da se njime dolazi do mnogih važnih podataka koji se ne mogu dobiti pismenim ili nekim drugim načinima ispitivanja (Kadum Bošnjak, 2007).

Poljak (1988) navodi još neke nedostatke usmene provjere kao što su strah ispitanika, dopunska pitanja koja smanjuju samostalnost učenika, subjektivni faktor nastavnika koji djeluje na ocjenu ispitanika te mogućnost provjere nekih dijelova programa.

“Pod pisanim provjeravanjem podrazumijevaju se svi pisani oblici provjere koji rezultiraju ocjenom učenikovog pisanoga uratka. Pisano se provjeravanje provodi poslije obrađenih i uvježbanih nastavnih sadržaja, kontinuirano tijekom nastavne godine.” (Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi, 2010, čl.8.1)

Pismene provjere znanja vrše se na temelju školskih zadataka, niza zadataka objektivnog tipa i/ili testova znanja, pri čemu se pismeni ispiti ocjenjuju na temelju postignutog broja bodova, odnosno točnih odgovora (Kadum Bošnjak, 2007). “Prednost pismenog načina provjeravanja i ocjenjivanja je u tome što se istodobno provjerava znanje svih učenika u razredu iz jednog dijela programa” (Kadum-Bošnjak, 2007, str. 43). Također, prednost pismenog provjeravanja je što su svi učenici izloženi jednakim teškoćama, a subjektivni faktor nastavnika može se smanjiti ako su imena učenika izražena šifrom (Poljak, 1988). Nedostaci pismenog provjeravanja su izbor (težina) zadataka, (ne)jasnoća pitanja, strogost učitelja u bodovanju, razina znanja učenika (Kadum-Bošnjak, 2007). Tako pismeno provjeravanje biva nadopuna onom usmenom, a ne njegova zamjena (Poljak, 1988).

“Praktično provjeravanje primjenjuje se radi provjeravanja praktičnih radova i praktičnih sposobnosti učenika” (Poljak, 1988, str. 142). Praktično provjeravanje tjera učenika da tijekom samog učenja razmišlja o poveznicama između teorije i prakse, što znači da takav način provjeravanja zahtjeva od njega drukčiji način učenja, prije svega način koji nadrasta verbalnu reprodukciju, karakterističnu za usmeno i pismeno provjeravanje (Penca Palčić, 2008). Prednosti praktičnog provjeravanja su smanjivanje pritiska na učenika ako se vrši kroz duže razdoblje, posjedovanje dobre sadržajne vrijednosti, uvažavanje određene dimenzije znanja koje drugi oblici ne dostižu, daje priliku verbalno manje spretnim, sporim i inestetičkim tipovima učenika te je blisko životnim situacijama. Nedostaci takvog načina su loša objektivnost i pouzdanost, nemogućnost izvođenja većeg broja testova te obuhvaća druge spretnosti koje nisu u okviru područja provjeravanja. (Penca Palčić, 2008).

2.4. Ocjenjivanje

“Ocjenjivanje je pridavanje brojčane ili opisne vrijednosti rezultatima praćenja i provjeravanja učenikovog rada prema sastavnicama ocjenjivanja svakoga nastavnoga predmeta.” (Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi, 2010, čl.2.4). Ocjenjivanje je veoma važno jer učeniku daje povratnu informaciju o njegovom radu i napretku stoga je važno biti objektivan u davanju ocjene. Također je važno obrazložiti učeniku zašto je dobio određenu ocjenu te ga pohvaliti ukoliko je postigao napredak kako bi ga se potaknulo da postigne što bolje rezultate.

2.5. Procjenjivanje i mjerenje

Termin procjena definira se kao onaj process u dokimološkoj praksi koji se odnosi na razinu razreda, a ima za svrhu osigurati učeničko učenje. (Rajić, 2017).

“Procjenjivanje je onaj postupak u okviru procesa vrjednovanja, odnosno ocjenjivanja, kontrole ili sl., u kojem je riječ ponajprije o subjektivnom mišljenju onoga tko procjenjuje, bez obzira na to temelji li se ta procjena (i koliko) i na objektivnim kriterijima” (Mužić i Vrgoč, 2005, str. 15).

“Mjerenje označava operaciju pridavanja brojeva predmetima, varijablama ili događajima u skladu s nekim pravilima koja slijede neku jasnu logiku. Izraz „mjeriti” podrazumijeva uspoređivanje s utvrđenom jedinicom mjere. Pritom pojam „mjera” podrazumijeva određeni standard ili sustav koji se upotrebljava za mjerenje veličine, količine ili stupnja, odnosno za uspoređivanje. Također izraz „mjera” označava i „ono čime se mjeri.” (Matijević, 2005, str. 284).

Mjerenje je naziv za onaj aspekt vrjednovanja u kojem prevladava težnja za što objektivnijim, a time i kvantitativnim izrazom njegovih rezultata (Mužić i Vrgoč, 2005). Prilikom ispitivanja problematike školskog procjenjivanja znanja, istraživači su polazili od činjenice da je procjenjivanje po svim svojim važnim obilježjima mjerenje znanja (Grgin, 2001).

“Da je školsko procjenjivanje znanja mjerenje, vidljivo je iz toga što ono u sebi uključuje sve nužne komponente koje nalazimo pri svakom mjerenju. Kako je poznato, svako mjerenje pretpostavlja:

1. predmet (olinu, veličinu) ili ono što se mjeri;
2. instrument kojim se mjeri;
3. tehniku mjerenja” (Grgin, 1994, str. 9)

Učenička znanja su ono što se mjeri, instrument mjerenja je nastavnik, a tehnika njegov način ispitivanja i ocjenjivanja. Naime, nastavnik se u školskom ocjenjivanju pojavljuje u dvije uloge, u ulozi mjernog instrumenta i u ulozi mjerioca. Imamo dva oblika mjerenja: izravno i posredno mjerenje. Izravno mjerenje je ono mjerenje u kojem su mjerne jedinice iste vrste kao i predmet mjerenja. Dok je posredno mjerenje složenije, potrebno je točno poznavati prirodu i stupanj povezanosti između veličine koja se stvarno mjeri (posredne oline) i veličine koju želimo mjeriti (prave oline). Tek kada se utvrdi da na toj relaciji nema potpune ovisnosti i slaganja, smijemo sumnjati u točnost mjerenja. Školsko procjenjivanje znanja pripada kategoriji posrednog mjerenja iz razloga što se učenička znanja mjere preko reakcija u određenim situacijama. Nastavnici na školskim ispitima procjenjuju učeničke odgovore, zbog pretpostavke da su oni u cijelosti određeni veličinom (razvijenošću) prave oline, tj. učeničkih znanja koja nastoje posredno izmjeriti upotrebom ljestvice ocjena. (Grgin, 2001). Različite metode ispitivanja i ocjenjivanja učenika služe ne samo u svrhu mjerenja znanja i uspjeha, već bitno utječu i na sam taj uspjeh. Naime, ako se ispitujemo, ako rješavamo neke probleme, izvršavamo zadatke, mi nesumnjivo povećavamo svoje znanje i svoje vještine (Furlan, 1966).

3. OCJENJIVANJE

“Rezultati vrednovanja ostvarenosti i razine učeničkih postignuća u školskom sustavu najčešće se iskazuje ocjenom.” (Rajić, 2017, str. 270). “Ocjenjivanje podrazumijeva svaki proces kojim se dobiva informacija o učenju učenika” (Vujčić, 2013, str. 467). Vujčić (2013) navodi da se ocjenjivanje odnosi na tehnike kojima se može pratiti učenikov napredak prema određenim obrazovnim rezultatima. Prema Poljaku (1988) ocjenjivanje je postupak kojim se na ugovoreni način izražava uspjeh učenika dok Furlan (1966) smatra da je ocjenjivanje za učenike svojevrsno nagrađivanje te je poznato da svako utvrđivanje i nagrađivanje učinka djeluje na učinak. Zato se u školi traže takve metode ispitivanja i ocjenjivanja koje će učenika potaknuti na maksimalno zalaganje. Prema Vujčiću (2013) ispitivanje i ocjenjivanje su u ulozi praćenja i poticanja napredovanja učenika u znanju, sposobnostima, orijentacijama i gledanjima na svijet, ali su i u funkciji postizanja kompetencija kojima se mogu i trebaju ostvarivati razne društvene potrebe.

Budući da među pedagoškim stručnjacima prevladava mišljenje da osnovna škola kao obvezna ne smije biti selektivna (Matijević, 2004), ocjene, kao element koji potiče selekciju, počele su se smatrati nepoželjnim. “Ocjenom se obavljala selekcija. Ocjena i selekcija su u neraskidivoj vezi. Uklanjanjem ocjena automatski smo iz škole velikim dijelom uklonili i selekciju.” (Strahinić, 2012, str. 70). Nastavni kurikulum bi trebalo dizajnirati na način da svi učenici mogu postiću uspjeh, odnosno svi mogu postići krajnji cilj što je završetak osnovne škole (Matijević, 2004). Također, problem suvremenog školstva leži u činjenici da umjesto usvajanja dugoročnog znanja, učeničkim ciljem biva zadovoljavajuća ocjena. Nakon upisivanja zadovoljavajuće ocjene, interes za ocjenom naglo opada te se otvara prostor zaboravljanju usvojenog gradiva. Ocjenjivanje i ocjene tako djeluju kao poticaj za zaborav usvojenog znanja, dok ponavljanje omogućuje učenje za života (Strahinić, 2012).

3.1. Ljestvica ocjena

“Skala ocjena može biti različita, počevši od svega dvije ocjene (npr. pozitivno – negativno, prolazi – ne prolazi, položio – nije položio) do preciznijeg nijansiranja u više ocjena” (Poljak, 1988, str. 142). Prema Poljaku (1988) ocjene mogu biti izražene pregnantnim grafičkim znacima (brojke: 1, 2, 3, 4, 5 i slova: a, b, c, d, e) i riječima (sažetije i opširnije). U školama na području Republike Hrvatske, upotrebljava se ljestvica od pet ocjena ili pet kvalitativnih kategorija (stupnjeva) kojima su pridodane brojčane vrijednosti. Tako se učenička znanja procjenjuju ocjenama: nedovoljan (1), dovoljan (2), dobar (3), vrlo dobar (4), odličan (5), iako sve te kategorije ocjena za potrebe procjenjivanja u školama nisu valjano i jednoznačno definirane. Ljestvica odgovara obilježjima ordinalne skale te njena jedina funkcija je prosuditi je li nešto veće ili manje od nečeg drugog. (Grgin, 2001).

Furlan (1966) navodi da je kod nas bilo pokušaja da se uvede i skala od tri ocjene: ističe se, zadovoljava, ne zadovoljava, za koju Furlan smatra da je jednako dobra kao i skala od pet ocjena. Slična skala od tri stupnja (prvi red s odlikom, prvi red i drugi red) se upotrebljavala kod nas prije Prvog svjetskog rata u pučkim školama.

“Školske ocjene iskazane brojevima od 1 do 5 predstavljaju zapravo, tipičnu ordinarnu skalu (lat. ordino = redati, poredati, razvrstati; ordinalija = redni brojevi). To je skala koja služi za uspoređivanje (najbolje, bolje ili slabije). Važno je ovdje upozoriti da ove skale pokazuju samo da je nešto veće ili manje od drugoga, bolje ili slabije prema nečijoj osobnoj subjektivnoj procjeni. Razlike između ovih mjernih skala nisu jednake i ne može se, ako se vezuju uz nečije znanje, iskazati za koliko je nečije znanje veće ili manje, za koliko je nečija slika bolja ili slabija, za koliko netko pjeva bolje ili slabije od druge osobe, za koliko je nečiji literarni rad umjetnički vrijedniji ili manje vrijedan od drugoga.” (Matijević, 2011, str. 8)

Strahinić (2012) navodi kako ista ocjena može pokrivati preveliku lepezu znanja ili neznanja te se unutar jedne te iste ocjene krije nedopustiva širina znanja i neznanja. Ocjenjivač unosi znanja u šablone, tj. u kalup od pet, više ili manje ocjena, a sva mudrost ocjenjivača je u tome da popuni šablone odgovorima učenika.

U mnogim se državama ne izračunavaju prosječne ocjene za iskazivanje općeg uspjeha, već se taj uspjeh iskazuje opisivanjem uvjeta i rezultata, ili se uopće ne iskazuje. U priloženoj tablici navedene su države i njihove skale (uglavnom tri do šest stupnjeva) ocjenjivanja. (Matijević, 2007).

Tablica 1: Skale ocjenjivanja u nekim zemljama, prelazak iz 20. u 21. stoljeće (Izvor: Matijević, 2007, str. 321-322).

Država	Stupnjevi na skali					
Kanada (učenje)	A izvrsno	B vrlo dobro	C zadovoljavajuće	C+ više od očekivanog	C- minimalni rezultati	
Kanada (zalaganje)	G dobro	S dovoljno	N treba poboljšati			
Kanada Židovska škola u Vancouveru	V vrlo dobar napredak	G dobar napredak	S dovoljan napredak	N treba poboljšati	N/A neprihvatljivo	
SAD – Manhattan (UČENJE)	5 Iznad očekivanja	4 očekivano	3 napreduje	2 ima početni rezultat	1 na samom je početku	
SAD – Manhattan (ZALAGANJE)	C dosljedno pokazuje zalaganje	U uobičajeno se zalaže	S povremeno se zalaže	R rijetko se zalaže		
SAD – Manhattan (rad i navike u učenju)	rijetko	ponekad	uobičajeno	ističe se		
NIZOZEMSKA (učenje)	dobro	dovoljno	nedovoljno			
NIZOZEMSKA (pažnja)	redovita	dobra	nedovoljno			
NIZOZEMSKA (razumijevanje)	dobro	dovoljno	slabo	nedovoljno		
NIZOZEMSKA (zainteresiranost)	velika	uspješno sudjeluje	mala			
NIZOZEMSKA (koncentracija)	dobra	promjenjiva	brzo opada	nekoncentiran		
NJEMAČKA	1 vrlo dobar	2 dobar	3 zadovoljava	4 dovoljan	5 manjkavo	6 nedovoljno
ENGLESKA Srednja škola Swansea	A visoka razina obrazovanosti	B dobra razina obrazovanja koja osigurava dobre temelje za budući razvoj	C Zadovoljavajuća razina obrazovanja s naznakom poboljšanja i bez većih slabosti	D općenito prilično umjerena razina obrazovanja	E dok su neki oblici rada bili primjereni, ali opća je razina obrazovanja nezadovoljavajuća	
ENGLESKA (primarno obrazovanje) Corby	izvanredan napredak	dobar napredak	ograničen napredak			
FINSKA	4 nedovoljno	5 jedva dovoljno	6 manjkavo	8 dobro	9 vrlo dobro	10 izvrsno

3.2. Brojčano i opisno ocjenjivanje

“Ljestvica školskih ocjena se izriče brojkama i riječima. Svakoj brojci pridružuje se jedna ili dvije riječi koje pobliže opisuju značenje brojke. Smisao pridruživanja pojedine ocjene kakvu rezultatu ili učenikovoj aktivnosti jest usklađenost s opisima pridruženima brojci (dovoljno – 2, dobro – 3, vrlo dobro – 4, izvrsno – 5).” (Matijević, 2011, str.4)

Penca Palčić (2008) ističe povezanost emocionalnog utjecaja i brojčanog ocjenivanja čemu je posljedica strah od neuspjeha. Ocjene, osim što bitno utječu na samosvijest pojedinca, mogu poticati i težnju za isticanjem iznad drugih. “Opisno ili analitičko ocjenjivanje je ocjenjivanje riječima na način da je predmet raščlanjen na dijelove. Za svaki dio veže se jedan ili više pokazatelja uspjeha, a za svaki pokazatelj veže se vrijednosni kriterij koji definira što je uspjeh” (Gojkov, 2009, str. 226). Njime se veoma potanko i u svim pojedinostima ocjenjuju mnogi elementi u znanju i sposobnostima učenika zbog čega on biva znatno složenijim, ali i manje ekonomičnim sustavom ocjenjivanja (Poljak, 1988). Konkretna kritika jednostranosti u dosadašnjem ispitivanju i ocjenjivanju provedena je uvođenjem tzv. opisnog ocjenjivanja, kao bitna karakteristika opisnog ocjenjivanja je u tome da je ona mnogo svestranija od dosadašnjeg ocjenjivanja (Furlan, 1966). “Jedna od najvećih manjkavosti brojčanih ocjena, opisnim ocjenjivanjem nije otklonjena. Apstraktnu brojčanu ocjenu je trebalo pojasniti. To je suština opisnog ocjenjivanja.” (Strahinić, 2012, str. 83). Učenika nije dovoljno pratiti samo s obzirom na stjecanje znanja već i s obzirom na mogućnost primjene njegova znanja u praksi. Uz to je potrebno registrirati stavove i sposobnosti učenika, kao i njegove objektivne mogućnosti za rad. (Furlan, 1966).

3.3. Formativno, sumativno i normativno ocjenjivanje

Prema Vujčić (2013) formativno ocjenjivanje je ocjenjivanje za učenje, za unapređivanje procesa i rezultata učenja kod učenika različitih sposobnosti i iskustava, a sumativno ocjenjivanje je u ulozi ocjenjivanja samog učenja, tj. ostvarenih rezultata.

“Učitelji su dužni pratiti rad i napredovanje svakog učenika te poduzimati mjere za stvaranje optimalnih uvjeta i pomaganje da svaki učenik postigne optimalne rezultate. To se postiže učestalim povratnim informacijama učenicima od strane učitelja. Učitelji nastoje

uočiti učenikove teškoće i učestale pogreške te poduzeti pedagoške mjere da se te teškoće prevladaju. Ovdje se radi o tzv. formativnom ocjenjivanju” (Matijević, 2005, str. 285)

“Na kraju nekog školskog perioda (četvrtina školske godine, polugodište, tromjesečje ili kraj školske godine) učiteljice i učitelji su dužni konstatirati neku sintetičku ocjenu za ukupne aktivnosti i rezultat određenog učenika. Ta ocjena pokazuje sumativno i proces i rezultat toga učenika pa govorimo o sumativnom ocjenjivanju.” (Matijević, 2005, str. 285).

Kod normativnog ocjenjivanja, učiteljice i učitelji uspoređuju uspjeh jednog učenika s drugim učenicima razrednog odjela kako bi odredili neku sintetičku ocjenu na propisanoj skali za ocjenjivanje (Matijević, 2005). Problematika normativnog ocjenjivanja počiva na činjenici da se u normativnom ocjenjivanju na određenoj standardiziranoj skali mjeri uspjeh pojedinog učenika u usporedbi s uspjehom svakog drugog učenika. Ocjena se tako utvrđuje na osnovi položaja pojedinog učenika na testu, odnosno u odnosu na postignuće drugih učenika pa nije nužan odraz uspješnog znanja (Vujčić, 2013).

3.4. Sinetičko i analitičko ocjenjivanje

Analitičko praćenje i ocjenjivanje odnosi se na raščlambu i konkretizaciju ciljeva nastave i učenja te procjenu svakog konkretnog ishoda učenja i odgoja na neki od dogovorenih načina. Ishodi učenja i odgoja analitički se prate pomoću brojeva, slova, ključnih riječi ili opisima rečenicama. (Matijević, 2017). Suprotno od analitičkog ocjenjivanja je sintetičko ocjenjivanje. Rezultati svestranog praćenja i ocjenjivanja na kraju se sumiraju u jednu brojčanu ocjenu za svaki nastavni predmet ili slovo ili riječ (Matijević, 2017).

“S pedagoškog i dokimološkog motrišta može se istaknuti više argumenata u prilog analitičkom praćenju i ocjenjivanju negoli sintetičkom. Analitičko ocjenjivanje, bilo da se provodi opisivanjem uvjeta, procesa i rezultata, mnogo više koriste učiteljima i drugim stručnjacima za usmjeravanje učenikova učenja i napredovanja. Sintetičke ocjene, s obzirom na teškoće u konkretizaciji ciljeva odgoja i varijabli koje se prate te slabostima mjernih instrumenata, predstavljaju dosta nepouzdan pokazatelj koji se koristi za reguliranje procesa obrazovanja i koji uvjetuje mogućnosti izbora obrazovnih programa pri uključivanju u više stupnjeve školovanja.” (Matijević, 2005, str. 291).

3.5. Funkcije školskih ocjena

Prema Matijeviću (2011), ocjene služe za dijagnozu, prognozu i motivaciju, odnosno one bivaju sredstvom za konstatiranje stanja (uspješnosti ili neuspješnosti u odnosu na planirana očekivanja i ishode), prognoziranje brzine, kvalitete i ukupnih postignuća za svakog pojedinog učenika, a tek na kraju i kao podsjetnik učenicima da mogu ili trebaju raditi više, ali i da su oni koji skrbe o njihovu razvoju zadovoljni ili nezadovoljni njihovim zalaganjem i postignućima.

3.5.1. Dijagnostička

Dijagnostička ocjena je ocjena koja određuje koliko netko zna (Kapac, 2008).

“Dijagnostička uloga ocjene podrazumijeva mogućnost da učitelj ili učiteljica koji prate učenje i napredovanje učenika mogu označavati registrirano stanje naučenih znanja, stečenih vještina ili opaženih promjena kod drugih varijabli.” (Matijević, 2017, str. 2).

3.5.2. Prognostička

Prognostička ocjena je kada ocjena prognozira hoće li učenik uspjeti u višoj školi ili na radnom mjestu (Kapac, 2008).

“Ona se ogleda u tome što sudovi nastavnika o učeničkim znanjima, izraženi ocjenama, sadrže i predviđanje njihova uspjeha u budućem učenju na istom ili idućem stupnju školovanja, kao što mogu sadržavati i predviđanje njihova uspjeha u poslovima zvanja za koja se pripremaju školovanjem” (Grgin, 2001, str. 77)

3.5.3. Motivacijska

“Nešto sputava radost učenja. Što je to što proces spoznaje gura u zagrljaj zlostavljanja? Ocjena!” (Strahinić, 2012, str. 152). Prema Matijeviću (2017), vanjska motivacija za postignuća u učenju nije pedagoški opravdana budući da bi učenje trebalo postati i predstavljati zadovoljstvo i ugodu, a time automatski biti i poticajno i zanimljivo u svakodnevnom životu djeteta.

Kod nas, u državnoj školi (osnovnoj ili srednjoj) inzistira se na kontinuiranom praćenju aktivnosti i učestalom formativnom i dijagnostičkom ocjenjivanju na temelju kojega se iskazuje sintetička ocjena. Odnosno, ocjenjuju se različite varijable (poznavanje informacija, marljivost, konkretni radovi) određeni numeričkim pokazateljima (brojčane ocjene), a na kraju se, na temelju neke logike (najčešće osobna jednadžba učitelja), iskazuje sintetička ocjena (Matijević, 2007). Modeli praćenja i školske ocjene znatno utječu na razredno-nastavno i školsko ozračje te na individualne uspjehe i motivaciju učenika. Nije jednostavno izabrati pedagoško-

dokimološki model koji će zadovoljiti sve sudionike školovanja, a da taj sustav, osim pozitivnih utjecaja na rast, razvoj i sazrijevanje, ne ugrozi psihofizičko zdravlje subjekata koji u njemu sudjeluju (Matijević, 2007).

3.6. Pogreške pri ocjenjivanju

Uzevši u obzir sve što je rečeno o ocjenjivanju te koju važnost ima u obrazovanju, lako se može zaključiti da ocjenjivanje nikako nije jednostavan proces. Kako bi učitelj što bolje i pravednije dodijelio ocjenu u obzir mora uzeti brojne faktore koji utječu na njegovu procjenu. Svaki ocjenjivač mora biti svjestan grešaka koje mu se mogu potkrasti prilikom procesa ocjenjivanja te ukoliko je upoznat s njima smanjuje se vjerojatnost da će se one događati. Pogreške uvelike ovise o samom ocjenjivaču te hoće li on pristupiti ocjenjivanju objektivno ili neće biti motiviran za pravedno ocjenjivanje. Strahinić (2012) navodi da ocjenjivač ne može biti objektivn u procesu ocjenjivanja, dokazano je da na njega u svakom trenutku djeluje mnogo objektivnih i subjektivnih okolnosti. “Dobronamjieran ispitivač ne može do kraja, bez ostatka, biti zadovoljan danom ocjenom. U pravilu, gotovo uvijek ostaje neka sumnja u objektivnost vlastite ocjene” (Strahinić, 2012, str. 17).

3.6.1. Osobna jednadžba

Priznavanjem postojanja ispitivačeve osobne jednadžbe, pedagogija je ujedno priznala i postojanje neobjektivno blagih, umjerenih i strogih ocjenjivača (Strahinić, 2012).

“Osobna jednadžba predstavlja ocjenjivačevu opću tendenciju da dimenzije ili razvijenost različitih okolina koje na subjektivan način prosuđuju, ili precjenjuju ili podcjenjuju. Tako, kada u svakidašnjem životu ljudi bez upotrebe odgovarajućih mjernih instrumenata neovisno procjenjuju koliko je, na primjer, neki predmet dug ili težak, donose sudove o njegovoj dužini ili težini. Budući da se njihove procjene mogu provjeriti postupcima objektivnog mjerenja, lako se može utvrditi tko je od njih u svojoj procjeni iskazao mjeru koja je veća odnosno manja od prave mjere. Ponovi li se takvo subjektivno prosuđivanje više puta, pokazat će se da neki ocjenjivači u svojoj procjenama pretežno „premašuju“, a neki pretežno „podbacuju“ pravu mjeru, što jasno upozorava na njihovu opću tendenciju u takvom procjenjivanju.” (Grgin, 2001, str. 35).

Upravo zbog toga što postoje učitelji s višim ili nižim kriterijima ne može se očekivati da će svaka ocjena označavati jednaku količinu znanja. Na primjer, za odličnu ocjenu (5) iz Matematike u jednoj osnovnoj školi može se tražiti puno manje

znanja nego što ga ima učenik iz neke druge osnovne škole koji iz istog nastavnog predmeta ima dobru ocjenu (3). Kao logično rješenje postavlja se uvođenje ljestvice vještina koje su potrebne za određenu ocjenu te učenik mora zadovoljiti određeni kriterij koji je univerzalan za sve učenike njegove dobi kako bi postigao određenu ocjenu. Međutim, ovakav način također donosi brojne probleme. Budući da svi učenici nisu jednaki, nije realno očekivati da će svi imati jednake rezultate. Ponovno se može doći do zaključka kako je brojčano ocjenjivanje poprilično nestabilan način ocjenjivanja.

3.6.2. Halo-efekt

“U osnovi, halo-efekt predstavlja ocjenjivačevu tendenciju da različite osobine neke osobe procjenjuje ili u skladu s ocjenom jedne od karakteristika te osobe.” (Grgin, 2001, str. 53) U tradicionalnoj se procjeni znanja očituje u tome da nastavnik učenička znanja procjenjuje ili suglasno svojem općem i mišljenju koje je prije toga oblikovao o učeniku ili se pri donošenju ocjene povodi za mišljenjima i sudovima (ocjenama) drugih nastavnika. Utjecaj halo-efekta u školskom procjenjivanju znanja i drugih učeničkih osobina velik te ta subjektivna pogreška nastavnika ocjenjivača znatno kvari vrijednost ocjene kao pokazatelja znanja. (Grgin, 2001)

3.6.3. »Logička« pogreška

“U situaciji procjene »logička« se pogreška redovito pojavljuje kada ocjenjivač misli da su neke značajke koje procjenjuje logički povezane pa ih na osnovi takva rasuđivanja i jednako procjenjuje. Tako u školskoj procjeni znanja ta subjektivna pogreška dolazi do izražaja uvijek onda kada nastavnik misli da su određeni sadržaji iz dvaju školskih predmeta, koje inače predaje učenicima, nužno povezani, premda takva povezanost objektivno ne mora postojati, ili pak te sadržaje učenik ne mora uvijek podjednako naučiti, pa na temelju takva rasuđivanja učeniku, čak i za iskazana nejednaka znanja, daje jednaku ocjenu. Vrijednost tih jednakih ocjena redovito je određena kvalitetom odgovora u onom predmetu čiji su sadržaji, prema nastavnikovu mišljenju, pretpostavka za uspješno usvajanje sadržaja drugog predmeta.” (Grgin, 2001, str. 57,58)

3.6.4. Pogreška sredine

“Očituje se u nastavnikovu nastojanju da učenička znanja pretežno procjenjuje ocjenama koje na ljestvici zauzimaju središnju poziciju, zanemarujući pritom i veće razlike u kvaliteti njihovih odgovora na ispitu.” (Grgin, 2001, str. 58). Tako na primjer učenik može riješiti zadatak koji nitko drugi nije znao, ali zbog sitnijih pogrešaka na jednostavnijim zadacima može izgubiti bodove te će samim time i

njegova ocjena biti niža iako je njegovo znanje veće od znanja učenika koji je sve lagane zadatke točno riješio.

3.6.5. Pogreška diferencijacije

Suprotno pogrešci sredine je pogreška diferencijacije. Očituje se u nastavnikovom nastojanju da učenička znanja razlikuje pretjerano i neopravdano pa ljestvica od pet ocjena nije dovoljna te je dopunjuju međuocjenama kako bi »preciznije« izmjerili učenička znanja. (Grgin, 2001).

3.6.6. Pogreška kontrasta

Pogreška se očituje kada nastavnik oblikuje mjerilo ocjene pod utjecajem prethodnih iskazanih znanja. Npr. ako je nastavnik prije toga ispitao nekoliko po znanjima najboljih učenika, kriterij ocjenjivanja će prilagoditi kvaliteti njihovih odgovora (Grgin, 2001). U tom slučaju nastavnik ne razmišlja o tome koliko se učenik kojeg ispituje zaista potrudio te je li pokazao napredak u odnosu na njegova prethodna postignuća.

3.6.7. Tendencija prilagodavanja kriterija ocjenjivanja kvaliteti učeničke skupine

Očituje se u tome da nastavnik u razredu koji je po znanjima općenito »bolji« ima visoko mjerilo ocjenjivanja pa time i veće zahtjeve u pogledu učeničkih znanja na ispitima, dok u razredu »slabijem« kriterij je puno niži pa su i zahtjevi na ispitima smanjeni. Zbog tih razlika u nastavnikovu mjerilu ocjenjivanja isti učenikov odgovor može biti različito ocijenjen, ovisno u kojem je razredu bio procijenjen od strane nastavnika (Grgin, 2001). Ovakav način ocjenjivanja još jedan je razlog zašto brojka kao ocjena nije dobra povratna informacija. Učenik koji u jednom razredu kod istog profesora ima odličnu ocjenu može imati puno lošije znanje od onog koji ima dobru ocjenu u drugom razredu. Opet postaje upitno koliko je ocjena ustvari objektivan pokazatelj znanja, a koliko je ustvari subjektivan prikaz nastavnikovog mišljenja.

4. SVJEDODŽBA

Svjedodžba je javna isprava koja se izdaje nakon završetka razreda osnovne i srednje škole (razredna svjedodžba), kao i na završetku srednje škole (svjedodžba o položenoj državnoj maturi i svjedodžba o završnome radu) te je svjedodžba osmoga razreda i isprava o završetku osnovne škole, Školske ustanove izdaju svjedodžbe. (Pravilnik o pedagoškoj dokumentaciji i evidenciji te javnim ispravama u školskim ustanovama, 2019).

U Članku 1. (Pravilnik o pedagoškoj dokumentaciji i evidenciji te javnim ispravama u školskim ustanovama, 2019) razredna svjedodžba definira se kao javna isprava koja se izdaje učeniku na završetku svakog razreda osnovne i srednje škole, dok se člankom 2. jasno određuje sadržaj svake razredne svjedodžbe, pri čemu se podatci ispisani u svjedodžbi odnose na školu (naziv, sjedište i OIB škole; matični broj učenika iz Matične knjige, klasifikacijsku oznaku te mjesto i datum sjednice učiteljskog/nastavničkog vijeća), učenika (osobni podatci) te predmete (naziv nastavnog predmeta - obveznoga, temeljnoga, izbornoga, fakultativnoga) i ocjene (ocjenu uspjeha iz pojedinog nastavnog predmeta, naziv izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti učenika u osnovnoj školi, ocjenu vladanja te broj ukupnih i neopravdanih sati izostanaka učenika, opći upjeh učenika i aritmetičku sredinu ocjena svih nastavnih predmeta zaokruženu na dvije decimale, osim kod učenika koji se obrazuju po posebnome programu u odgojno-obrazovnim skupinama). Ocjene iz nastavnog predmeta su odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2), nedovoljan (1). Sve ocjene osim ocjene nedovoljan (1) su prolazne te učenici koji na kraju školske godine imaju prolazne ocjene iz svih nastavnih predmeta prelaze u viši razred. Ocjene iz vladanja su isključivo opisne, a označavaju se sa uzorno, dobro i loše vladanje dok su ocjene iz općeg uspjeha odličan, vrlo dobar, dobar, dovoljan, nedovoljan. Dodatno se na svjedodžbi ispisuju ime, prezime, potpis razrednika i ravnatelja škole, mjesto za pečat škole, klasifikacijsku oznaku i datum izdavanja Rješenja Ministarstva o početku rada odnosno Rješenja o radu u promijenjenim uvjetima.

Srednjoškolska svjedodžba isprava je na kojoj je upisan, osim glazbene plesne škole, naziv gimnazijskog programa ili pak ukupno trajanje obrazovanja u strukovnim školama. Člankom 4. Zakonski je pak određeno da se u svjedodžbama posebno

naznačuje ukoliko je učenik neki predmet ili nastavni sadržaj odslušao na jednom od svjetskih jezika.

“Svjedodžba se ispisuje elektroničkim putem, a vezana je uz dokumentaciju i podatke e-Matice. Poslove vezane uz ispis svjedodžbe nadzire povjerenstvo koje imenuje ravnatelj škole, a čine ga razrednik i dva člana razrednog vijeća. Također, zadatak je povjerenstva uskladiti podatke s imenom učenika, matičnom knjigom i e-Maticom radi točnosti podataka” (Jakovac i sur., 2014, str.18).

Zadatak učitelja je popuniti podatke potrebne za ispis svjedodžbe iz e-Matice, ispisati svjedodžbe te ih na kraju godine uručiti učenicima, dok je pedagog zadužen pomoći učitelju u rješavanju nastalih teškoća (Jakovac i sur., 2014). Ocjene zapisane u školske svjedodžbe namijenjene su učenicima, roditeljima te drugim učiteljima i pedagoškim stručnjacima, ako učenik s tim dokumentom prelazi u neku drugu školu ili se upisuje na viši stupanj školovanja. Zato u službenim dokumentima (školska dokumentacija, svjedodžbe) mogu biti zapisivani samo dogovoreni (propisani) znakovi koje su odobrile prosvjetne vlasti. (Matijević, 2007, str. 331). U prilogu su obrasci razredne svjedodžbe, odnosno javne isprave koju je potrebno tiskati na obrascima te se izdaje u školskim ustanovama za učenike osnovne škole (Obrazac 1) te za učenike u odgojno-obrazovnoj skupini posebnoga programa u sustavu osnovnog obrazovanja (Obrazac 2).

OIB škole: _____
Matični broj učenika: _____

(naziv i adresa škole)

KLASA: _____
URBROJ: _____

SVJEDODŽBA

(ime i prezime)

OIB: _____

rođen _____ godine u _____, državljanstvo _____
polazi _____ je nastavi školske godine _____ i sviđa _____ sljedeće sadržaje:

<p>.....</p>	<p>.....</p> <p>Napomena: Ovisno što je učenik polazio tijekom školske godine iz e-Matice se povlače nastavni predmeti s opšnom ocjenom te vrsta odgojno-obrazovne potpore, završno mišljenje i preporuka.</p>
--------------	---

Ukupno izostanaka: __ sat __; od toga neopravdano: __ sat __ Vladanje: _____

(prezime) (ime)

Razredni _____

Ravnatelj _____
(ovj.)

M. P.

(doba, ime i prezime, zvanje)

(doba, ime i prezime, zvanje)

*Ocjene izostaju u okviru: doba, doba *

Obrazac 2. Razredna svjedodžba za učenike u odgojno-obrazovnoj skupini posebnoga programa u sustavu osnovnog obrazovanja. (Izvor: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_05_47_1108.html)

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

“Osnovni postupak u studiji slučaja sastoji se u sagledavanju svih važnijih aspekata jedne pojave ili situacije, uzimajući kao jedinicu analize pojedinačni subjekt, obitelj, pojedinca, grupu, organizaciju, cijelu kulturu ili bilo koji sustav koji se smatra zasebnom cjelinom.” (Halmi, 20, str. 188). “Analiza sadržaja je istraživačka tehnika kojom se na objektiv i sustavan način kvantitativno opisuje sadržaj nekog aspekta komunikacije” (Milas, 2005, str. 500).

U analitičkom dijelu ovoga rada upotrebom kvalitativnog pristupa, provedena je metoda analiza sadržaja, konkretno sadržaja školskih svjedodžbi iz različitih povijesnih razdoblja na područje današnje Republike Hrvatske. Analizom sadržaja obuhvaćeno je dvadeset i dvije svjedodžbe između 1929. i 2008. godine s područja današnje Hrvatske na kojem su djelovale različite države, Kraljevina Jugoslavija (2 svjedodžbe), Nezavisna Država Hrvatska (2 svjedodžbe), Socijalistička i komunistička Jugoslavija (14 svjedodžbi) i Republika Hrvatska (2 svjedodžbe). Temeljni cilj dijakronijskom analizom školskih svjedodžbi je dati uvid u različita dokimološka rješenja obrazovnog sustava na prostoru današnje Republike Hrvatske, pri čemu se ujedno ističu sličnosti i razlike dokimoloških rješenja tijekom određenih povijesnih razdoblja.

6. ANALIZA I RASPRAVA

U proteklom stoljeću Republika Hrvatska prošla je kroz mnogobrojne političke promjene koje su uz spoznaje na području školske dokimologije utjecale su na razvoj školskih svjedodžbi. Najstarija analizirana svjedodžba potječe iz 1929. godine, dakle, iz vremena Kraljevine Jugoslavije (Slika 1). Riječ je o svjedodžbi otpusnici koja se odnosi na cjelokupno osnovnoškolsko obrazovanje učenice Ivke Knezović koje je trajalo od 1924. do 1929. godine. Svjedodžba navodi da je učenica rimokatoličke vjeroispovijesti, a vladanje je pohvalno. Nastavni predmeti gotovi su isti kao danas, razlikuju se po nazivima (*Nauk vjere, Hrvatski ili srpski jezik, Računarstvo i geometrija (oblikoslovlje) s crtanjem, Stvarna obuka, Risanje (crtanje) slobodno, Pjevanje (svjetovno i crkveno, Gimnastika)* te su neki od njih (*Krasnopis* .), *Kućanstvo, Ručni rad (za djevojčice), Gospodarstvo i gosp. ručni rad za dječake*) ukinuti iz nastavnog programa. Učenica je ocjenjena samo opisnim

pridjevima, “nedovoljno”, “dovoljno” i “dobro”. Svjedodžba ne sadrži skalu ocjenjivanja ili objašnjenje dane ocjene.

Nekoliko godina kasnije, 1931., u *obavjesnici* za polaznika prvog razreda nalazi se tumač ocjena: vladanje se ocjenjuje brojkom i opisnim pridjevom (odlično (5), vrlo dobro (4), dobro (3), loše (2)) te se isti sustav ocjenjivanja primjenjuje u ocjenjivanju nastavnih predmeta. Skala ocjenjivanja glasi: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), slab (2) i rđav (1) (Slika 2). Nadalje, objašnjen je postupak dobivanja završne (zaključne) ocjene; zbroj ocjena podijeljen je brojem nastavnih predmeta. Učenik koji iz jednog od nacionalnih predmeta (*Narodni jezik, Zemljopis i Povijest*) i *Računa* ili iz dva nacionalna predmeta ima nedovoljnu ocjenu (2 ili 1) na kraju razreda ima negativnu zaključnu ocjenu bez obzira ako je dobiveni količnik pozitivan. Učenik dobiva ocjene na kraju svakog *proljeća* (polugodišta). Osim navedenih nastavnih predmeta učenik se ocjenjuje u *Poznavanju prirode, Nauci o vjeri sa moralnim poukama, Crtanju, Lijepom pisanju, Pjevanju i Tjelesnoj vježbi po sokolskom sistemu*. Navodi se i broj sati koje je učenik izostao s nastave te jesu li izostanci opravdani ili neopravdani. Na kraju se izvješća traži se potpis roditelja ili skrbnika. Svjedodžba Državne pučke škole u Ploštinama izdana 1940. (Slika 3) godine također navodi vjeroispovijest učenika, a od svoje prethodnice razlikuje se u nazivima nastavnih predmeta i njihovoj količini, navođenju izostanih dana s nastave, dodavanju brojke za ocjenjivanje uspjeha te po ocjenjivanju vladanja učenika. Učenik je u četvrtom razredu osnovne škole ocjenjen iz sljedećih nastavnih predmeta: *Nauk vjere, Hrvatski ili srpski jezik, Povijest, Zemljopis, Računarstvo s mjerom, Poznavanje prirode, Praktična znanja i vještine, Nauk o zdravlju, Gospodarstvo i muški ručni rad* (za dječake), *Kućanstvo i ženski ručni rad* (za djevojčice), *Crtanje, Pisanje, Pjevanje i Gimnastika*.

Svjedodžba otpusnica.

Knerović Torka učenik II godišta, rođen a
dne 1. lipnja 1917. rimokat. vjeroispovijesti, polazi la je osnovnu školu
od 1. rujna 1924 do 30. lipnja 1929, vlada la
se potvrđeno te je naučio la propisane predmete ovako:

Nauk vjere dobro

Hrvatski ili srpski jezik dobro

Računstvo i geometriju (obliko-
slovlje) s crtanjem nedovoljno

Stvarnu obuku dovoljno

Krasnospis dobro

Risanje (crtanje) slobodno dovoljno

Pjevanje (svjetovno i crkveno) dobro

Gimnastiku dobro

Gospodarstvo i gosp. ručni rad
za dječake —

Kućanstvo dobro

Ručni rad (za djevojčice) dobro

Budući da je ustanovu § 47. školskoga zakona od 31. listopada 1888., dotično naredbe zem. vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu, od 24. siječnja i 13. prosinca 1895. br. 1.390 i 17.667 zadovolji la, to se otpušta iz ove škole.

U Gunji, dne 30. lipnja 1929.

Juraj Handić, Jožip Babjpredac
Školski inspektor, Školski nadzornik

Obrazac 2. — Redni broj materij. računa 2.

Slika 1. Svjedodžba otpusnica, 1929.

Dan		Mjesec	
30. 1. 1931		Januar	
Vladanje		30. 1. 1931	
Nauči o vjeri sa moralnim poukama		Odlučan	
Narodnom jeziku (hrvatski-srpski-slovenski)		Odlučan	
Narodnoj povijesti (historiji)		Odlučan	
Zemljopisu naše države i susjednih zem.		Odlučan	
Računu sa osnovama geometrije i geom. crtanja		Odlučan	
Poznavanju prirode		Vrlo dobar	
Praktičnim privred. značajka prema potrebnama kraja		Vrlo dobar	
Higijeni		Vrlo dobar	
Domaćinstvu		Vrlo dobar	
Računom raču sa ne-odličnim primjenom narodnih motiva		Vrlo dobar	
Crtanju		Odlučan	
Lijeponu pisanju		Odlučan	
Pjevanju		Odlučan	
Tijelosoj vježbi po sokolskom sistemu		Odlučan	
Sveukupni		Odlučan	
opravdani		Nema	
neopravdani		Nema	
Ima li što u biljezi:		Nema	
Potpis roditelja ili skrbnika		[Potpis]	

NAPREDAK U:

Sredinom prvog poljeca ocijenjen je: *Napredak u nauči: Vrlo dobar*

Sredinom drugog poljeca ocijenjen je: *Napredak u nauči: Vrlo dobar*

Učenik prolazi (ponavlja) u stariji razred: *Ne*

Slika 2. Obavjesnica, 1931.

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA – BANOVINA HRVATSKA

Državna pučka škola
u Ploštinama, srez Ploština

Broj glav. imenika: 0/196

SVJEDODŽBA

Duročar Antun, sin kći Rhočar
rođen 20. lipnja 1929. u Ploštinama, banovina
Kvaržanska, vjere kat., svrši je II (četvrti) razred
ove pučke škole 1929/30. školske godine i pokazao ovaj uspjeh:

Nauk vjere	vrlo dobar (6)
Hrvatski ili srpski jezik	odličan (5)
jezik	vrlo dobar (6)
Povijest	odličan (5)
Zemljopis	odličan (5)
Računstvo s mjerstvom	vrlo dobar (6)
Poznavanje prirode	vrlo dobar (6)
Praktična znanja i vještine	vrlo dobar (6)
Nauk o zdravlju	vrlo dobar (6)
Gospodarstvo i muški ručni rad	vrlo dobar (6)
Kućanstvo i ženski ručni rad	vrlo dobar (6)
Crtanje	vrlo dobar (6)
Pisanje	vrlo dobar (6)
Pjevanje	vrlo dobar (6)
Gimnastika	vrlo dobar (6)
Vladanje	odličan (5)

Izosta e opravdanih 4, neopravdanih 0 dana.

Ova se svjedodžba izdaje učeniku na osnovi § 65. zakona o narodnim školama od 5. XII. 1929.

Broj poslova: 161/30
U Ploštinama, dne 28. lipnja 1930.

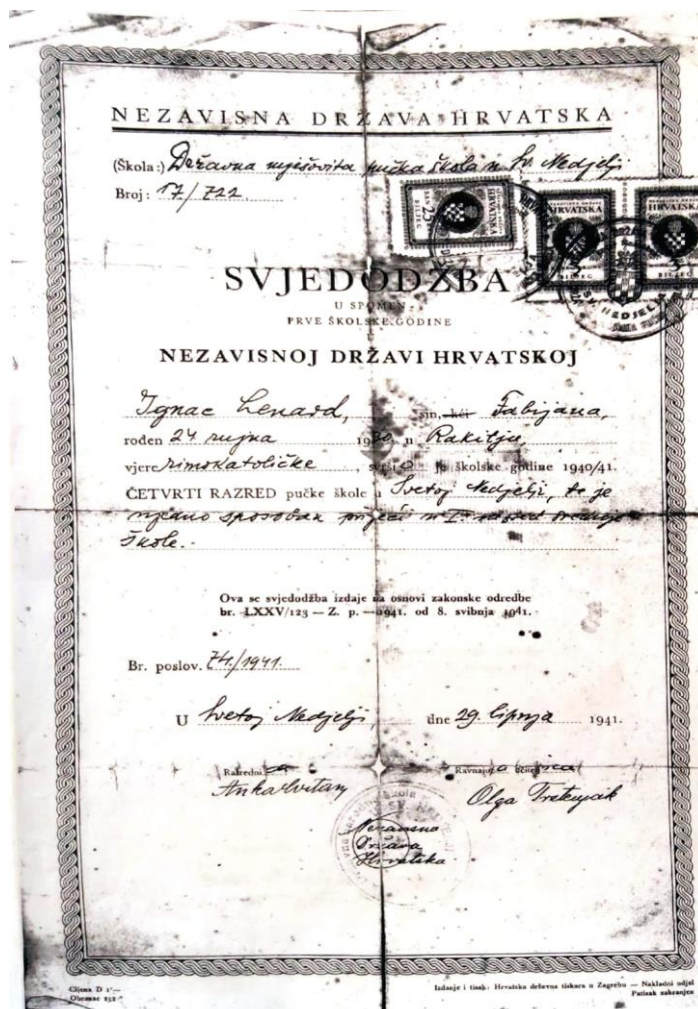
Upravnik škole: [Potpis] Razredni učitelj: [Potpis]

Slika 3. Svjedodžba Državne pučke škole u Ploštinama, 1940.

“Prosvjetne vlasti Nezavisne Države Hrvatske odmah 1941. mijenjaju sve školske propise pa i model ocjenjivanja učenika.” (Matijević, 2004, str. 41). U dvjema svjedodžbama iz 1941. ne navode se učenikove ocjene i postignuća već se samo navodi kako je učenik sposoban prijeći u viši razred (Slika 4 i 5) za razliku od sljedeće školske godine kada se uvodi ljestvica školskih ocjena za nastavne predmete (izvrstan (1), vrlo dobar (2), dobar (3), dovoljan (4), nedovoljan (5)) te ocjene za vladanje (uzorno (1), pohvalno (2), dobro (3), slabo (4)) po uzoru na njemački sustav (Matijević, 2004).

Slika 4. Svjedodžba Državne pučke mješovite škole Peršaves, 1941.

Slika 5. Svjedodžba Državne pučke mješovite škole Sv. Nedjelja 1941.

U Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji, prema svjedodžbi izdanoj 1949. u Biškopcu (Slika 6), ljestvica ocjenjivanja uspjeha u nastavnim predmetima suprotna je onoj prethodnoj iz razdoblja Nezavisne Države Hrvatske, a glasi: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2) i nedovoljan (1); a ocjene za vladanje su: odlično (5), vrlo dobro (4), dobro (3), loše (1). Svjedodžba više ne sadrži podatak o vjeroispovijesti već o narodnosti učenika. Učenici četvrtog razreda osnovne škole su ocjenjivani u sljedećim nastavnim predmetima: *Hrvatski ili srpski jezik, Povijest, Zemljopis, Prirodopis, Matematika, Crtanje, Lijepo pisanje, Ručni rad, Pjevanje i Fiskultura*. U svjedodžbama za sljedeće dvije školske godine primjećuje se isti model ocjenjivanja uz dodatak nastavnih predmeta *Ustav FNRJ* i *Predvojnička obuka* za više razrede osnovne škole (Slika 7 i 8).

FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA

Škola: 1. Osnovna škola u Varaždinu
Broj glavnog imenika: 47 / 1949 / 50

SVJEDODŽBA

Žliček Marija

ime i prezime: Ignacija Žliček rođena 3. svibnja 1938.
u Biškovcu kotar Varaždin
Narodna Republika Hrvatska narodnosti Hrvatka
učila je u ovoj školi školske godine 1949 / 50. put
peti (VI) razred i pokazala ovaj uspjeh:

Hrvatski ili srpski jezik	<u>odličan</u>	Učenica je <u>vrlo dobrom</u> uspjehom svršila <u>peti</u> razred.
Ruski jezik	<u>odličan</u>	
Povijest	<u>vrlo dobar</u>	
Ustav FNRJ	<u>vrlo dobar</u>	
Zemljopis	<u>odličan</u>	
Prirodopis	<u>odličan</u>	
Oeologija s mineralogijom	<u>vrlo dobar</u>	
Matematika	<u>vrlo dobar</u>	
Fizika	<u>vrlo dobar</u>	
Kemija	<u>vrlo dobar</u>	
Filozofija	<u>vrlo dobar</u>	
Crtanje	<u>vrlo dobar</u>	
Pjevanje	<u>odličan</u>	
Tjelesno vježbanje	<u>dobro</u>	
Predvojnička obuka	<u>dobro</u>	
Neobavezni predmeti:		

Vladanje vrlo dobro
Izostala 47 sati, od toga neopravdano _____
U Varaždinu 27. lipnja 1950.
Razrednik: Slavica Brumec Direktor: Brumec

Ocjene za uspjeh u učenju: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2), nedovoljan (1).
Ocjene za vladanje: odličan (5), vrlo dobro (4), dobro (3), loše (1).

Slika 6. Svjedodžba Osnovne škole škole u Varaždinu, 1950.

FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA

Škola: Osnovna škola u Biškovcu
Broj glavnog imenika: 248 / 1949 / 40

SVJEDODŽBA

Žliček Marija - kći Ignacija
rođena 3. svibnja 1938. u Biškovcu
kotar Varaždin Narodna Republika Hrvatska
narodnosti Hrvatka učila je u ovoj školi šk. god. 1948 / 49.
prvi put četvrti (IV) razred i pokazala ovaj uspjeh:

Hrvatski ili srpski jezik	<u>vrlo dobar</u>	Učenica je <u>odličnim</u> uspjehom svršila <u>četvrti</u> razred
Ruski jezik	<u>odličan</u>	
Povijest	<u>odličan</u>	
Zemljopis	<u>odličan</u>	
Prirodopis	<u>odličan</u>	
Matematika	<u>vrlo dobar</u>	
Fizika	<u>odličan</u>	
Kemija	<u>odličan</u>	
Crtanje	<u>odličan</u>	
Lijepo pisanje	<u>odličan</u>	
Ručni rad	<u>odličan</u>	
Pjevanje	<u>odličan</u>	
Fiskultura	<u>odličan</u>	
Vladanje	<u>odlično</u>	
Izostala <u>7</u> sati, od toga neopravdano _____		
U <u>Biškovcu</u> <u>26. lipnja</u> 19 <u>49.</u>		
Razrednik: <u>Žliček Marija</u> Upravitelj: <u>Pluteš</u>		

Ocjene za uspjeh u učenju: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2), nedovoljan (1).
Ocjene za vladanje: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), loše (1).

Slika 7. Svjedodžba 1. sedmogodišnje u Biškovcu, 1949.

FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA

Škola: 1. Osmogodišnja škola u Varaždinu
 Broj glavnog imenika: 416 / 19 50 / 51

SVJEDODŽBA

Illich Marija

Ime i prezime: Ignac i Marija, rođena 5. rujna 19 38
 u Priskupcu, kotar Varaždin
 Narodna Republika Hrvatska, narodnosti hrvatske
 učitelj je u ovoj školi školske godine 19 50 / 51 prvi put
 u šesti (u 6) razred i pokazala ovaj uspjeh:

Hrvatski ili srpski jezik	<u>vrlo dobar</u>	Učenica je s <u>odličnim</u> uspjehom svršila <u>šesti</u> razred.
jezik	<u>odličan</u>	
jezik		
Povijest	<u>odličan</u>	
Ustav FNRJ	<u>odličan</u>	
Zemljopis	<u>odličan</u>	
Prirodopis	<u>odličan</u>	
Geologija s mineralogijom		
Matematika	<u>vrlo dobar</u>	
Fizika	<u>odličan</u>	
Kemija		
Filozofija		
Crtanje	<u>vrlo dobar</u>	
Muzički odgoj	<u>vrlo dobar</u>	
Tjelesno vježbanje	<u>odličan</u>	
Predujonička obuka		
Neobavezni predmeti:		

Vladanje odlično
 izostala 5 sat. s, od toga neopravdana 4
 u Varaždinu 19 51
 Razrednik: Marija Imunc Direktor: Stjepan Kovelar
 Ocjene za uspjeh u učenju: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2), nedovoljan (1).
 Ocjene za vladanje: odlično (5), vrlo dobar (4), dobar (3), loše (1).

Obz. 12002 Tisk. štiti. Zek. - 114-81 Izdaje Školska knjižica - Zagreb

Slika 8. Svjedodžba 1. osmogodišnje škole u Varaždinu, 1951.

U drugoj polovici 20. stoljeća, točnije, od 1960. godine, uvodi se u kombinacija opisnog i brojčanog ocjenjivanja koja je ostala na sceni tek nekoliko godina, do 1965. (Matijević, 2007). U svjedodžbi iz Osnovne škole Dugo Selo izdanoj 1961. godine (Slika 9.) obrazovni predmeti (*Hrvatskorspski jezik, Upoznavanje prirode i društva i Matematika*) ocijenjeni su brojčano, dok su odgojni predmeti (*Fizički odgoj, Likovni odgoj i Muzički odgoj*) ocijenjeni opisno. Na svjedodžbi se može primijetiti i novi sustav ocjenjivanja vladanja te se kao novost uvodi ocjenjivanje uspjeha u slobodnim aktivnostima. Ocjene za uspjeh u nastavi nisu se mijenjale, dakle, odlična ocjena je 5, vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2) i nedovoljan (1). Uspjeh u slobodnim aktivnostima ocjenjuje se kao i vladanje, samo opisnim pridjevima. Ocjene za uspjeh u slobodnim aktivnostima su: isticao se, zadovoljio, nije zadovoljio, dok su ocjene za vladanje: primjerno, dobro, loše. Iako je primijećena razlika u ciljevima i prirodi aktivnosti obrazovnih i odgojnih nastavnih predmeta, opisno ocjenjivanje nije se pokazalo uspješnim. Uspoređujući nekoliko svjedodžbi iz navedenog razdoblja (Slike 9, 10 i 11) primjećuje se doista siromašan odabir rečenica koje ne daju stvaran uvid u učenikovo postignuće. Učenikov rad i stjecanje novih vještina tijekom cijele školske

godine sveden je tek na nekoliko rečenica kao što su „Razvijena i uredna.“, „Opremu donosi.“, „Likovni izraz bogat.“, „Sluh dobar“ (Slike 9, 10 i 11). Napredak na području dokimologije vidljiv je samim diferenciranim ocjenjivanjem, međutim, do izražaja dolazi nedovoljna edukacija, ili motivacija, samih učitelja. Gotovo niti jedna od navedenih rečenica ne daje uvid u ostvarene nastavne ciljeve već se opisuje ponašanje učenika na nastavnom predmetu. Budući da odgojni predmeti nisu bili podvrgnuti brojčanom ocjenjivanju, na kraju godine nije bilo zaključne ocjene te na svjedodžbama nema podatka o zaključnoj ocjeni već je navedeno da je učenik uspješno završio razred.

FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA

OSNOVNA ŠKOLA *Osnovna škola Dugo Selo*

Područno odjeljenje _____
Br. matične knjižice *526* Br. didaktička *393/1 61.*

SVJEDODŽBA

Petrus Marica

Ime i prezime: *Ivana i Brajice* rođena *19. travnja 1953.*
 Mjesto: *Proxora* kotar *Zagreb* NR *Hrvatska*
 Narodnost: *Srbošćica* državljanstvo *JNR* polazi li je u
 školskoj godini *1960/61.* prvi put *prvi* razred i pokazala li ovaj uspjeh:

Hrvatskopski jezik: <i>odličan (5)</i> jezik: _____ Učenje pri. i društva: <i>odličan (5)</i> Poznavanje prirode: _____ Biologija: _____ Kemija: _____ Fizika: _____ Formiranje društva: _____ Geografija: _____ Historija: _____ Matematika: <i>odličan (5)</i>	Fizički odgoj: <i>Pravilno nastavlja nastavu.</i> <i>Učesto ne izvršava svoj radni</i> <i>ni. Uči veće i veće stvari</i> <i>u liječ. razredima.</i> Likovni odgoj: <i>Likovne realizacije</i> <i>na veseli. Slike izgledaju</i> <i>svježije, jer vidi različite</i> <i>oblikove u prirodi i</i> <i>harmonično boje.</i> Muzički odgoj: <i>Sluša i gov. lijepe</i> <i>sv. napredovati u skladu,</i> <i>u skladu ritma dobar.</i>
Tehnički odgoj: _____ Domsčinstvo: _____	Slobodne aktivnosti: _____ Učen <i>ca</i> je s _____ Vladanje: <i>primjereno</i> uspjehom završi <i>ta</i> <i>prvi</i> razred

U *Dugom Selo*, *30. lipnja* 1961.

Nada Pehvarić Neciser Petrović

Ocjene za uspjeh u nastavi: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2), nedovoljan (1).
 Ocjene za uspjeh u slobodnoj aktivnosti: istako se, zadovoljno, nije zadovoljan.
 Ocjene za vladanje: primjereno, dobar, loše.

Slika 9. Svjedodžba Osnovne škole
Dugo Selo, 1961.

FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
 N A R O D N A R E P U B L I K A H R V A T S K A

OSNOVNA ŠKOLA "Osnovna škola Duga Resa"
 Područni odjeljenje *Melanić*
 Općina *Duga Resa* Kotar *Karlovac*
 Red. br. matične knjige *928* , svazak *6* Br. djetelovodstva *21* , 62

SVJEDODŽBA

Mihaljević Ana

ime-kči *Josipova* , roden e *7 kolovoza* 1953.
 mjesto *Mihaljevi* , općina *Duga Resa* , kotar *Karlovac*
 NR *Stovariha* , državljanin *J.N.R.J.* , polazi la je u
 školskoj godini 1961/62. prvi put drugi (2.) razred i postigla ovaj uspjeh:

Hrvatskopski jezik <i>odličan (5)</i>	Finčki odgoj <i>rodna i disciplinirana. Aktivna u igri. Opremu donosi.</i>
jezik /	
Upoznavanje prirode i društva <i>vrlo dobar (4)</i>	Likovni odgoj <i>Likovni inas legal. rodna u radu. Dobar preloze naravnice.</i>
Poznavanje prirode /	
Biologija /	
Kemija /	
Fizika /	
Poznavanje društva /	Muzički odgoj <i>glas u osnovnoj. Dobar za ritam po glazbe. Rado pjeva.</i>
Geografija /	
Historija /	
Matematika <i>odličan (5)</i>	
Tehnički odgoj /	Domaćinstvo /

Slobodne aktivnosti / Višanje *primjerno*
 Učeni ka je s uspjehom završila drugi razred

U *Dugoj Resi* 30. lipnja 1962.
 Razrednik *Zlata Spuše* Učitelj *Katrinčević*

Ocjene za uspjeh u nastavi: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2), nedovoljan (1).
 Ocjene za uspjeh u slobodnim aktivnostima: izlika (5), zadovoljan (4), zadovoljan, nije zadovoljan (3).
 Ocjene za višanje: primjerno, dobar, loše.

Slika 10. Svjedodžba Osnovne škole Duga Resa, 1962.

SOCIJALISTIČKA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
 SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA HRVATSKA

OSNOVNA ŠKOLA "P. Videković" *Nedjelja*
 Područni odjeljenje *Rikić*
 Općina *Samobor* Kotar *Laguel*
 Red. br. matične knjige *476* , svazak Br. djetelovodstva *266* , 64

SVJEDODŽBA

L. LEKIKIĆ DRAGO

ime-kči *Ignaca* , roden *17. 11.* 1957.
 mjesto *Rebunje* , općina *Samobor* , kotar *Laguel*
 SR *Samobor* , državljanin *SFRJ* , polazi o je u
 školskoj godini 1963/64. prvi put prvi (1.) razred i postigao ovaj uspjeh:

Hrvatskopski jezik <i>vrlo dobar (4)</i>	Finčki odgoj <i>Intetan je u skriptam. Dobar go drug.</i>
jezik /	
Upoznavanje prirode i društva <i>vrlo dobar (4)</i>	Likovni odgoj <i>Čita dobro, ali mu još nije pisao dobar mo u radu.</i>
Poznavanje prirode /	
Biologija /	
Kemija /	
Fizika /	Muzički odgoj <i>Ima dobar glas. Radi pjevati. Dobar dobar.</i>
Poznavanje društva /	
Geografija /	
Historija /	
Matematika <i>vrlo dobar (4)</i>	
Tehnički odgoj /	Domaćinstvo (4)

Slobodne aktivnosti / Višanje *primjerno*
 Učeni ka je s uspjehom završila prvi razred

U *Rebunju* 1964.
 Razrednik *Dragica Popman* Učitelj *Leleković*

Ocjene za uspjeh u nastavi: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2), nedovoljan (1).
 Ocjene za uspjeh u slobodnim aktivnostima: izlika (5), zadovoljan (4), zadovoljan, nije zadovoljan (3).
 Ocjene za višanje: primjerno, dobar, loše.

Slika 11. Svjedodžba Osnovne škole P. Videković, Sv. Nedjelja, 1964.

Na svjedodžbama od 1966. (Slika 12, 13 i 14) godine primjećuje se prestanak kombiniranog načina ocjenjivanja, odnosno, povratak na način ocjenjivanja koji je do tada bio prisutan. Skale ocjenjivanja za uspjeh u nastavi, uspjeh u slobodnim aktivnostima i za vladanje nisu se mijenjale, jedina promjena je navođenje skale za ocjenu za opći uspjeh koja glasi: odličan, vrlo dobar, dobar, dovoljan i nedovoljan. Učenici su u prva četiri razreda osnovne škole ocjenjivani u sljedećim nastavnim predmetima: *Hrvatskosrpski jezik, Engleski/Njemački jezik, Poznavanje društva, Poznavanje prirode, Matematika, Tehnički i proizvodni rad, Fizički odgoj, Likovni odgoj i Muzički odgoj*. U predmetnoj nastavi Poznavanje društva i Poznavanje prirode zamijenjeno je *Historijom, Geografijom, Biologijom, Kemijom i Fizikom* te je još jedan od obaveznih predmeta *Domaćinstvo*.

SOCIJALISTIČKA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA HRVATSKA

OSNOVNA SKOLA *Titovog Narodnog Hrvatskog Zagreb*
Područna škola _____ Općina *Mladinaš*
Red. br. matične knjige *1732*, svratak *12* Br. djelatnika *450, 66*

SVJEDODŽBA

Graditelj Ljiljana

sin-keci *Milica i Zlatko* rođen *20. prosinca 1953.*
mjesto *Zagreb* općina _____ SR *Hrvatska*
državljanin *SRJ* polazi *10. je* u školskoj godini *19 65/66. prvi put*
10. razred i postigao ovaj uspjeh:

Hrvatskosrpski jezik	odličan (5)	Vladanje	odlično
Engleski jezik	odličan (5)		
Uposnavanje prirode i društva	odličan (5)	Opći uspjeh	odličan
Poznavanje društva	odličan (5)		
Geografija	odličan (5)	Izostala su	odličan
Historija	odličan (5)		
Poznavanje prirode	odličan (5)	od toga neopravdano	- 0 -
Biologija	odličan (5)		
Kemija	odličan (5)	Slobodne aktivnosti	
Fizika	odličan (5)		
Matematika	odličan (5)		
Tehnički i proizvodni rad	odličan (5)		
Fizički odgoj	odličan (5)		
Likovni odgoj	odličan (5)		
Muzički odgoj	odličan (5)		
Domaćinstvo	odličan (5)		

U *Zagrebu* _____ 19. 6. 1966.
Hazzrednik _____ Direktor _____
Rodica Biserka _____ *Jovan*

Ocjene za uspjeh u nastavi: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2), nedovoljan (1).
Ocjene za uspjeh u slobodnim aktivnostima: isticao se, zadovoljno, nije zadovoljno.
Ocjene za vladanje: odlično, vrlo dobar, dobar, dovoljan, nedovoljan.
Ocjene za opći uspjeh: odličan, vrlo dobar, dobar, dovoljan, nedovoljan.

Obz. 12/6 - 25-letnja knjiga, Zagreb 1966

Slika 12. Svjedodžba Osnovne škole
S. S. Kranjčevića, Zagreb, 1966.
1968.

SOCIJALISTIČKA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA HRVATSKA

OSNOVNA SKOLA *„Bratstvo-jedinstvo“ Općina Papovica*
Područna škola _____ Općina *Garešnica*
Red. br. matične knjige *303*, svratak *1* Br. djelatnika *97, 68*

SVJEDODŽBA

Puškaric Jekoslav

sin-keci *Mije i Ance* rođen *12. prosinca 1953.*
mjesto *Garešnica* općina *Garešnica*, SR *Hrvatska*
državljanin *SRJ* polazi *10. je* u školskoj godini *19 67/68. prvi put*
8. razred i postigao ovaj uspjeh:

Hrvatskosrpski jezik	doobar (3)	Vladanje	odlično
Engleski jezik	doobar (3)		
Uposnavanje prirode i društva	odličan (5)	Opći uspjeh	vrlo dobar
Poznavanje društva	odličan (5)		
Geografija	odličan (5)	Izostala su	vrlo dobar
Historija	odličan (5)		
Poznavanje prirode	doobar (3)	od toga neopravdano	3
Biologija	doobar (3)		
Kemija	doobar (3)	Slobodne aktivnosti	
Fizika	doobar (3)	isticao se	
Matematika	vrlo dobar (4)		
Tehnički i proizvodni odgoj	vrlo dobar (4)		
Fizički odgoj	vrlo dobar (4)		
Likovni odgoj	vrlo dobar (4)		
Muzički odgoj	vrlo dobar (4)		
Domaćinstvo	vrlo dobar (4)		

U *Opć. Papovica* _____ 26. VI 1968.
Hazzrednik _____ Direktor _____
Jovan _____ *Miro Tjo*

Ocjene za uspjeh u nastavi: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2), nedovoljan (1).
Ocjene za uspjeh u slobodnim aktivnostima: isticao se, zadovoljno, nije zadovoljno.
Ocjene za vladanje: odlično, vrlo dobar, dobar, dovoljan, nedovoljan.
Ocjene za opći uspjeh: odličan, vrlo dobar, dobar, dovoljan, nedovoljan.

Obz. 12/6 - 25-letnja knjiga, Zagreb 1967

Slika 13. Svjedodžba Osnovne škole
Bratstvo-jedinstvo, Garešnica,
1968.

SOCIALISTIČKA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
S O C I J A L I S T I Č K A R E P U B L I K A H R V A T S K A

OSNOVNA ŠKOLA „Moša Pijade“
Područna škola Optina *Rijepnja*
Red. br. matične knjige *1885*, svezak *III* Br. djelovodnika *76-68/1969*

SVJEDODŽBA

Jakovović Jasna

smirki *Antuna i Radka*, rođena *28. travnja* 1955.
mjesto *Drnovci*, općina *Rijepnja*, *SR Hrvatska*
državljanin *JFRJ*, polazi (u) je u školskoj godini *1968/69.* *IV* razred
Amu (u) *III* razred i postigla (u) ovaj uspjeh:

Hrvatski jezik	<i>vrlo dobar (4)</i>	Vladanje
<i>Njemački</i> jezik	<i>odličan (5)</i>	
Upoznavanje prirode i društva		<i>odlično</i>
Geografija	<i>vrlo dobar (4)</i>	Opći uspjeh
Historija	<i>vrlo dobar (4)</i>	
Poznavanje prirode		<i>odličan</i>
Biologija	<i>vrlo dobar (4)</i>	Iznos <i>18</i> sati
Kemija	<i>odličan (5)</i>	
Fizika	<i>odličan (5)</i>	od toga neoprevidano
Matematika	<i>odličan (5)</i>	
Tehnički i proizvodni odgoj	<i>vrlo dobar (4)</i>	
Fizički odgoj	<i>odličan (5)</i>	
Likovni odgoj	<i>odličan (5)</i>	
Musički odgoj	<i>odličan (5)</i>	
Domacinstvo	<i>odličan (5)</i>	
Slobodne aktivnosti	<i>vrlo dobar (4)</i>	

U *Rijepnji*, *1969.*
Razrednik *Manda Lukić* Direktor *[signature]*

Ocjene za uspjeh u nastavi (1) - 1, (2) - 2, (3) - 3, (4) - 4, (5) - 5, (6) - 6, (7) - 7, (8) - 8, (9) - 9, (10) - 10, (11) - 11, (12) - 12, (13) - 13, (14) - 14, (15) - 15, (16) - 16, (17) - 17, (18) - 18, (19) - 19, (20) - 20, (21) - 21, (22) - 22, (23) - 23, (24) - 24, (25) - 25, (26) - 26, (27) - 27, (28) - 28, (29) - 29, (30) - 30, (31) - 31, (32) - 32, (33) - 33, (34) - 34, (35) - 35, (36) - 36, (37) - 37, (38) - 38, (39) - 39, (40) - 40, (41) - 41, (42) - 42, (43) - 43, (44) - 44, (45) - 45, (46) - 46, (47) - 47, (48) - 48, (49) - 49, (50) - 50, (51) - 51, (52) - 52, (53) - 53, (54) - 54, (55) - 55, (56) - 56, (57) - 57, (58) - 58, (59) - 59, (60) - 60, (61) - 61, (62) - 62, (63) - 63, (64) - 64, (65) - 65, (66) - 66, (67) - 67, (68) - 68, (69) - 69, (70) - 70, (71) - 71, (72) - 72, (73) - 73, (74) - 74, (75) - 75, (76) - 76, (77) - 77, (78) - 78, (79) - 79, (80) - 80, (81) - 81, (82) - 82, (83) - 83, (84) - 84, (85) - 85, (86) - 86, (87) - 87, (88) - 88, (89) - 89, (90) - 90, (91) - 91, (92) - 92, (93) - 93, (94) - 94, (95) - 95, (96) - 96, (97) - 97, (98) - 98, (99) - 99, (100) - 100.

Izdavatelj: "Narodna pravna" Zagreb, (72) - UET/11-18
Štamparstvo: "Zemlja" Zagreb, - 1969.

Slika 14. Svjedodžba Osnovne škole Moša Pijade,
Županja, 1969.

Dok su se 60-ih godina događale značajne promjene na dokimološkoj sceni, 70-te godine ne donose važnije promjene. Usporedivši svjedodžbu iz 1969. godine (Slika 14) sa svjedodžbama s početka i kraja 70-ih godina (Slike 15 i 16) može se primijetiti da nema nikakvih promjena. Skale za ocjenjivanje uspjeha u nastavi, u slobodnim aktivnostima, za vladanje i za opći uspjeh su nepromjenjene, dakle, kombinacija brojčanog ocjenjivanja uz dodatak opisnog pridjeva. „Krajem sedamdesetih godina učenici u višim razredima osnovne škole imaju ocjene upisane u učeničke knjižice u koje se kumulativno dopisuju ocjene za sve razrede, i to na kraju polugodišta i na kraju školske godine.“ (Matijević, 2017, str. 42). U knjižicama se na kraju svakog polugodišta nalazi i slobodan prostor za učitelja kako bi opisao učenikova postignuća tijekom godine (Slika 17).

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA HRVATSKA

OSNOVNA ŠKOLA *Hasan Kikić* *Polarska 11* Zagreb

Područna škola *4/11, vesak XI* Općina *Zagreb*
 Red. br. matične knjige *1111* Br. djelovodnika *11-20/2*

SVJEDODŽBA

Dabić Jaruša

Ime i prezime: *Rudolfa Dabić* rođena *17. VIII 1964*
 mjesto: *Zagreb* općina *Zagreb* SR *Hrvatska*
 državljanin: *SFRJ* polazi u školskoj godini *1978/79* put *prvi*
 razred i postro: *I* ovi uspjehi:

Hrvatski jezik	odličan (5)	jezik	odličan (5)
Upoznavanje prirode i društva	odličan (5)	Opći	odličan (5)
Geografija		izborna	150 sati
Historija		od toga neopredano	0
Posavnanje prirode			
Biologija			
Kemija			
Fizika	odličan (5)		
Matematika			
Talentski i posebnosti odgoj			
Fizički odgoj	vrlo dobar (4)		
Likovni odgoj	odličan (5)		
Muzički odgoj	vrlo dobar (4)		
Dominstvo			
Slobodne aktivnosti			

U *Zagrebu* *30. lipnja* 1979. Direktor *Drago Horvat*
 Razrednik *Đurđević Mica*

Opisne su uspjehi u materijalnim odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2), neodoljan (1).
 Opisne su vladanje u slobodnim aktivnostima: izborna (150 sati), od toga neopredano (0).
 Opisne su slobodne aktivnosti: vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2), neodoljan (1).

Izdavač: *Hrvatska enciklopedija, Zagreb, 1978. — 45-811-15
 *Hrvatska knjigara, Zagreb, — 171a 1971.

Slika 15. Svjedodžba Osnovne škole
 Hasan Kikić, Zagreb, 1971.

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA HRVATSKA

OSNOVNA ŠKOLA *Miloje Pavlović* *Lagob* Zagreb

Područna škola *Pačimica* Općina *Pačimica*
 Red. br. matične knjige *1230, vesak IV* Br. djelovodnika *01 1281/78*

SVJEDODŽBA

O ZAVREŠNOJ OSNOVNOJ ŠKOLI

Mijana Karižević

Ime i prezime: *Milica Karižević* rođena *5. rujna 1963*
 mjesto: *Zagreb* općina *SR Hrvatska*
 državljanin: *SFRJ* polazi u školskoj godini *1978/79* put *prvi*
 razred i postro: *I* ovi uspjehi:

Hrvatski jezik	odličan (5)	jezik	odličan (5)
Engleski jezik	dobro (3)	Vladanje	vrlo dobar
Zemljopis	vrlo dobar (4)	Opći uspjeh	vrlo dobar
Povijest	vrlo dobar (4)	Izborna	11 sati
Biologija	vrlo dobar (4)	od toga neopredano	0
Kemija	dobro (3)		
Fizika	dobro (3)		
Matematika	odličan (5)		
Talentski odgoj	dobro (3)		
Fizički odgoj	odličan (5)		
Likovni odgoj	vrlo dobar (4)		
Muzički odgoj	dobro (3)		
Dominstvo			
Slobodne aktivnosti	vrlo dobar (4)		

U *Zagrebu* *30. lipnja* 1979. Direktor *Đurđević Mica*
 Razrednik *Mijana Karižević*

Opisne su uspjehi u materijalnim odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2), neodoljan (1).
 Opisne su vladanje u slobodnim aktivnostima: izborna (150 sati), od toga neopredano (0).
 Opisne su slobodne aktivnosti: vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2), neodoljan (1).

Izdavač: *Hrvatska enciklopedija, Zagreb, 1978. — 45-811-15
 *Hrvatska knjigara, Zagreb, — 171a 1971.

Slika 16. Svjedodžba Osnovne škole
 Miloje Pavlović, Zagreb, 1978.

Obavijest o uspjehu, vladanju i polasku učenika u polugodištu razreda školskegod.

Vidio roditelj ili staratelj

Obavijest o uspjehu, vladanju i polasku učenika u polugodištu razreda školskegod.

Vidio roditelj ili staratelj

58

Slika 17. Učenička knjižica iz Osnovne škole Bratstvo-jedinstvo,
 Zagreb, 1979.

Matijević (2007) navodi kako su u osmom desetljeću 20. stoljeća prva četiri razreda osnovne škole ocjenjivana samo opisno, učitelji su na kraju svakoga razreda morali istaknuti učenikove rezultate u pojedinim nastavnim područjima, koji su učenikovi interesi te njegov položaj u razrednoj zajednici. Uvođenje opisnog ocjenjivanja u razrednu nastavu može se shvatiti kao uočavanje neprikladnosti brojčanog ocjenjivanja te kao pokušaj poboljšanja sustava ocjenjivanja. Uvođenje novog sustava ocjenjivanja govori da su se na području dokimologije događale važne promjene te da se počelo više promišljati i pronalaziti sve bolja rješenja problema ocjenjivanja. Predmetna nastava ocjenjivana je kao u godinama prije, opisni pridjev i ocjena (skala je ostala nepromijenjena). Ocjenjuje se, kao i prethodnih godina, uspjeh u nastavi, uspjeh u slobodnim aktivnostima, vladanje te se na temelju svih ocjena zaključuje završna ocjena. Izgled svjedodžbe nije se promijenio što se vidi na svjedodžbi iz 1987. godine (Slika 18), koja je jednaka onima iz prethodnog desetljeća. Zanimljiva je svjedodžba iz 1989. godine izdana u Velikoj Gorici u kojoj se na kraju osmog razreda osnovne škole učeniku, osim brojčanog ocjenjivanja, opći uspjeh na kraju školske godine ocjenjuje i opisno (Slika 19 i Slika 20). Iako je količina teksta, koji bi trebao opisati cijelu školsku godinu, poprilično siromašna, napredak je vidljiv u samoj ideji opisnog ocjenjivanja učenika. Iako su osamdesete godine 20. stoljeća pokazale napredak na području dokimologije, sljedeće desetljeće umjesto napretka donosi stagnaciju, odnosno, ne donosi značajnije promjene.

SOCIJALISTIČKA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA HRVATSKA

OSNOVNA ŠKOLA "Marijan Badel" Sesvete
Područna škola _____ Općina Sesvete
Red. br. matične knjige 4937 svezak IX Br. djelovodnika 3-H/1787

SVJEDODŽBA

O ZAVRŠENOJ OSNOVNOJ ŠKOLI

Jasne Jasna

ime i prezime *Jasne Jasna Jasna* rođena *14. rujna 1973.*
mjesto *Sesvete* općina *Maksimir* SR *Hrvatska*
državljanin *SFRJ* polozi ta je u školskoj godini *1987/88* put *prvi*
osmi (VIII) razred i postigla ovaj uspjeh:

Hrvatski ili srpski jezik	<i>dobar (3)</i>	Vidanje
<i>Engleski</i>	<i>dobro (2)</i>	
Zemljopis	<i>dobar (3)</i>	<i>primjereno</i>
Povijest	<i>dobro (2)</i>	
Biologija	<i>dobar (3)</i>	Opći uspjeh
Kemija	<i>dobar (3)</i>	
Fizika	<i>dobro (2)</i>	<i>dobar</i>
Matematika	<i>dobro (2)</i>	
Tjelesni odgoj	<i>vrlo dobar (4)</i>	Iznosi to <i>34</i> bodova
Tehnički odgoj	<i>dobar (3)</i>	
Likovni odgoj	<i>vrlo dobar (4)</i>	od toga nepravedno
Glazbeni odgoj	<i>dobro (2)</i>	
<i>Prva pomoć i zaštita</i>	<i>vrlo dobar (4)</i>	<i>/</i>
Slobodne aktivnosti	<i>istakala se</i>	

u *Sesvetama* *4. lipnja* 1987. 188 Z.
Bazgodnik *Nikolice Medo* Direktor *Medo*

Škole se osnove u skladu sa zakonom, ministarstva obrazovanja i znanosti (Z), ministarstva TŠ.
Ocjene se osnove u skladu sa zakonom, ministarstva obrazovanja i znanosti (Z), ministarstva TŠ.
Ocjene se osnove u skladu sa zakonom, ministarstva obrazovanja i znanosti (Z), ministarstva TŠ.

Slika 18. Svjedodžba Osnovne škole Marijan Badel, 1987., Sesvete.

Bacimir Sava

ime i prezime *Bacimir Sava i Marije* rođen a *24. svibnja 1975.*
mjesto *Lagret* općina *Maksimir* SR *Hrvatska*
državljanin *SFRJ* polozi ta je u školskoj godini *1988/89* put *prvi*
osmi (VIII) razred i postigla ovaj uspjeh:

Hrvatski ili srpski jezik	<i>dobar (3)</i>
Likovna kultura	<i>vrlo dobar (4)</i>
Glazbena kultura	<i>odličan (5)</i>
<i>ENGLESKI</i> jezik	<i>dobar (3)</i>
<i>/</i> jezik	<i>/</i>
Matematika	<i>dobar (3)</i>
Biologija	<i>dobar (3)</i>
Kemija	<i>dobar (3)</i>
Fizika	<i>dobar (3)</i>
Povijest	<i>dobar (3)</i>
Zemljopis	<i>dobar (3)</i>
Osnove tehnike i proizvodnje	<i>vrlo dobar (4)</i>
Tjelesna i zdravstvena kultura	<i>vrlo dobar (4)</i>
Obrana i zaštita	<i>odličan (5)</i>
<i>/</i>	<i>/</i>
<i>/</i>	<i>/</i>

Izborni program:
MATEMATIKA *dobar (3)*
/ */*

Fakultativni program:
/ */*
/ */*

Prosječna ocjena predmeta: *3,50*
bn cijeli bodovni

Slika 19. Svjedodžba Osnovne škole 10. lipanj, Velika Gorica, 1989. (brojčano)

Praktični tečaj prehrane *Učeno je uspješno završeno tečaj prehrane.*

Izvanredne i izvanškolske aktivnosti
Čestiti rezultat - istakala se

Opći uspjeh na kraju godine (opisno)

Učenicom u radom učeno je usvojilo sve nastavne sadržaje. Rezultati su u skladu sa sposobnostima. Uspješno je u rješavanju problema. Zainteresirana - higijenski manje dobre. Obavljana u boljem u odnosu prema nastavnicima primjerica.

u *Velikoj Gorici* *10. lipnja 1989.*
Bazgodnik *Ranko Burić* Direktor *Ranko Burić*

Škole se osnove u skladu sa zakonom, ministarstva obrazovanja i znanosti (Z), ministarstva TŠ.
Ocjene se osnove u skladu sa zakonom, ministarstva obrazovanja i znanosti (Z), ministarstva TŠ.

Slika 20. Svjedodžba Osnovne škole 10. lipanj, Velika Gorica. (opisno)

Promjene koje se mogu uočiti jesu opisno ocjenjivanje vladanja, umjesto opisnog pridjeva učitelj opisuje rečenicama učenikovo vladanje. Ukida se i ocjenjivanje slobodnih aktivnosti te se umjesto opisnog pridjeva kao ocjene samo navode izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika. Prvi put na svjedodžbi možemo uočiti prosjek ocjena zapisan decimalnim brojem (Slika 21). Početak 20. stoljeća ne donosi značajnije promjene. Ukida se opisno ocjenjivanje u razrednoj nastavi te su učenici ocjenjivani samo brojčano (Slika 22).

REPUBLIKA HRVATSKA

OSNOVNA ŠKOLA Vladimir Nazor - Pisarovina
 Klasa 608-02/97-04-3 Urbroj 2152-10-97-01 Redni broj matične knjige 257/01

SVJEDODŽBA

Štefica Sadac
ime i prezime

JMBG 033039141335132

sin/ći Sjeverna, Mike rođen-a 3. ožujka 1988.
brojnik i nazivnik
 mjesto i država rođenja Zagreb, Republika Hrvatska
 državljanstvo Republika Hrvatske narodnost Hrvatica
 polozila je u školskoj godini 1996/97 prvi put sedmi razred i postigla ovaj uspjeh:

Hrvatski jezik	<u>odlično</u>	<u>13/</u>	Kemija	<u>dobro</u>	<u>13/</u>
Likovna kultura	<u>odlično</u>	<u>15/</u>	Fizika	<u>dobro</u>	<u>13/</u>
Glasbena kultura	<u>vrlo dobro</u>	<u>14/</u>	Povijest	<u>dobro</u>	<u>13/</u>
<u>Engleski</u> jezik	<u>odlično</u>	<u>12/</u>	Zemljopis	<u>dobro</u>	<u>13/</u>
jezik	/	/	Tehnička kultura	<u>vrlo dobro</u>	<u>14/</u>
jezik	/	/	Tijelna i zdravstvena kultura	<u>odlično</u>	<u>15/</u>
jezik	/	/		/	/
Matematika	<u>odlično</u>	<u>12/</u>	<small>Izborni predmeti</small>	<u>Simulacije</u>	
Priroda	/	/		<u>znanost</u>	<u>vrlo dobro</u>
Biologija	<u>dobro</u>	<u>13/</u>			

Izvanastavne i izvanškolske aktivnosti
/

VLADANJE
Učenica se primjerno ponela.

Izostala 26 sati opravdano i 1 sati neopravdano.
 Učenik-ca je završio-la odlično (9,8) razred s dobrim (9,3) uspjehom.
 Učenik-ca nije završio-la (...) razred i upućuje se na ponavljanje razreda.
 U Pisarovina Lipanj 1997

Razrednik Štefica Sadac Bivnatelj Štefica Sadac

Štamp: Gradsko tiskaraštvno društvo, d.d. Otvorila se u Zagrebu, 1918. Otkloni za upisni i učbenički materijal: (1) Otkloni za upisni (2) i (3) nedovoljan (1)

Slika 21. Svjedodžba OŠ Vladimir Nazor, 1997., Pisarovina

REPUBLIKA HRVATSKA

OSNOVNA ŠKOLA ... Ludina, Velika Ludina

Matični broj škole 3319032 Matematični broj učenika 2431/IX

Klasa: 602-05/08-01/04 Urbroj: 2176-38-08-01

SVJEDODŽBA

Valentina Kondres
(pre završetka)

sin-ko: Viade i Driane rođen-a: 12. ožujka 1994.

mjesto i država rođenja: Zagreb, Republika Hrvatska

državljanstvo: hrvatsko nacional: Hrvatica

polazi je u školskoj godini 2007./2008. prvi (1.) put osmi (8. g.) razred i postig ovaj uspjeh:

Hrvatski jezik	vrio dobar (4.)	Kemija	dovoljan (2)
Likovna kultura	vrio dobar (4.)	Fizika	dovoljan (2)
Glazbena kultura	vrio dobar (4.)	Povijest	dovoljan (2)
Engleski jezik	vrio dobar (4.)	Geografija	doobar (3)
////////// jezik	//////////	Tehnička kultura	doobar (3)
////////// jezik	//////////	Tjelesna i zdravstvena kultura	vrio dobar (4)
////////// jezik	//////////	//////////	//////////
Matematika	vrio dobar (4.)	Vjeronauk	vrio dobar (4)
Priroda	//////////	Informatika	vrio dobar (4)
Biologija	dovoljan (2)	//////////	//////////

Izvanredne i izvanškolske aktivnosti:
odbojka, DVD V. Ludina

Vlađenje:
Treba njegovati odnose prema radu i kulturno ophođenje prema suučenicima i učiteljima.

Izostao-ia 11 sati opravdano i 4 sati neopravdano.

Učenik-ca je završio-ia osmi (8.) razred s dobrim (5,29) uspjehom.

Učenik-ca nije završio-ia () razred i upućuje se na ponavljanje razreda.

U: Velikoj Ludini 30. lipnja 20.08.

Razrednik: Božica Tomićević M. P. Razrednik: Sonja Pločević

Ocjene za svejeh 12 nastavnih predmeta: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2) i nedovoljan (1).

110994

Slika 22. Svjedodžba OŠ Ludina, 2008., Velika Ludina

U priloženoj tablici možemo uvidjeti kako se sustav ocjenjivanja izmjenjivao kroz države koje su stvarane na području RH te uočiti dominantnost brojčanog ocjenjivanja. (Tablica 2.)

Tablica 2. Sustavi ocjenjivanja na području Republike Hrvatske proteklih devedeset godina

Država	Godina	Uloga	Vrsta ocjenjivanja	Skala ocjenjivanja	Vladanje	Napomena
Kraljevina Jugoslavija (1918. – 1941.)	1929.	sumativna	opisno	Nedovoljno Dovoljno Dobro	-	
Kraljevina Jugoslavija (1918. – 1941.)	1931.	sumativna	brojčano	odličan (5) vrlo dobar (4) dobar (3) slab (2) rđav (1)	odlično (5) vrlo dobro (4) dobro (3) loše (2)	
Nezavisna Država Hrvatska (1941. – 1945.)	1941.	formativna	opisno	-	-	Prelazak u viši razred
Nezavisna Država Hrvatska (1941.– 1945)	1942.	sumativna	brojčano	izvrstan (1) vrlo dobar (2) dobar (3) dovoljan (4) nedovoljan (5)	uzorno (1) pohvalno (2) dobro (3) slabo (4)	
Federativna Narodna Republika Jugoslavija (1945. – 1990.)	1949.	sumativna	brojčano	odličan (5) vrlo dobar (4) dobar (3) dovoljan (2) nedovoljan (1)	odlično (5) vrlo dobro (4) dobro (3) loše (1)	
Federativna Narodna Republika Jugoslavija (1945.-1990.)	1961.	formativna	kombinirano	odličan (5) vrlo dobar (4) dobar (3) dovoljan (2) nedovoljan (1)	primjerno, dobro, loše	Brojčano ocjenjivanje obrazovnih predmeta, opisno ocjenjivanje odgojnih predmeta *ocjenjuju se slobodne aktivnosti opisnim pridjevima (kao vladanje)
Federativna Narodna Republika Jugoslavija (1945. – 1990.)	1966.	sumativna	brojčano	odličan (5) vrlo dobar (4) dobar (3) dovoljan (2) nedovoljan (1)	primjerno, dobro, loše	Prestanak kombiniranog ocjenjivanja * Ocjenjivanje slobodnih aktivnosti te općeg uspjeha
Republika Hrvatska (od 1990.)	1997.	sumativna	brojčano	odličan (5) vrlo dobar (4) dobar (3) dovoljan (2) nedovoljan (1)	Opisno ocjenjivanje	Prosjek iskazan decimalanim brojem *Navode se izvannastavne i izvanškolske aktivnosti
Republika Hrvatska (od 1990.)	2008.	sumativna	brojčano	odličan (5) vrlo dobar (4) dobar (3) dovoljan (2) nedovoljan (1)	Opisno ocjenjivanje	

ZAKLJUČAK

Uvidom u svjedodžbe iz povijesti, vidljivo je da su tražena mnogobrojna rješenja za što bolje ocjenjivanje učenika. Budući da se opisno ocjenjivanje smatra boljim od brojčanog jer daje bolji uvid u učenikovo znanje i vještine, određena povijesna razdoblja mogu se pohvaliti zanimljivim dokimološkim rješenjima. Iako su pohvalni pokušaji uvođenja opisnog ocjenjivanja, treba istaknuti kako su oni u praksi zakazali. Analiza je pokazala da se u određenim povijesnim razdobljima opisno ocjenjivanje svelo na zapisivanje tek nekoliko kratkih rečenica za cijelu školsku godinu. Učiteljima opisno ocjenjivanje oduzima daleko više vremena te je shvatljivo da se uz konstantan pritisak roditelja uvijek vraćaju na brojčano ocjenjivanje. U današnje vrijeme kada su učitelji visokoobrazovani pojedinci odlično je vrijeme za poticanje opisnog ocjenjivanja te osvještavanje učenika, ali i roditelja, koliko je opisno ocjenjivanje bolji pokazatelj učenikovog napretka. Iz analize svjedodžbi također se može zaključiti da se u proteklih tridesetak godina na području ocjenjivanja nisu događale značajnije promjene što je, s obzirom na razvoj društva i obrazovanje odgojno-obrazovnih djelatnika, veoma zabrinjavajuće. Ukidanje ocjena na polugodištu uvelike je rasteretilo učenike, međutim, približavanjem kraja školske godine jedino na što učenik misli jest njegova zaključna ocjena. Koliko je ta ocjena ustvari prikaz njegovog znanja i vještina, a koliko „štrebanja dan prije“ pitanje je koje si svaki učitelj ili obrazovni djelatnik mora postaviti. Zašto se kod učenika ne potiče intrinzična motivacija? Može li se dobivanje dobre ocjene shvatiti kao ekstrinzično motiviranje zato što učenik uči samo zbog toga, zbog što bolje ocjene? Brojna su pitanja na koja dokimologija treba pronaći odgovor što prije kako bi obrazovni sustav mogao učenicima pružiti najbolje moguće obrazovanje te ih osposobiti za kritičko razmišljanje i sudjelovanje u životu društvene zajednice.

LITERATURA

1. Burcar, Ž. (2007). Je li HNOS riješio probleme vrednovanja i ocjenjivanja učenika?. U Vrgoč, H. (Ur.), *Inovacije u učinkovitijem odgojno-obrazovnom radu*, (str. 91-100). Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
2. Furlin, I. (1964). *Upoznavanje, isptivanje i ocjenjivanje učenika*. Zagreb: Pedagoško-književni zbor.
3. Grgin, T. (2001). *Školsko ocjenjivanje znanja*. Jastrebarsko: Slap.
4. Grgin, T. (1994). *Školska dokimologija*. Jastrebarsko: Slap.
5. Gojkov, G. (2009). *Dokimologija*. Vršac: Triton.
6. Halmi, A. (1996). *Kvalitativna metodologija u društvenim znanostima*. Zagreb: Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada
7. Jakovac, T., Petelin, K., Možgon Kauzlarić, N., Šimičić, I., Bajt Stepić, M. (2014). *Priručnik pedagoške dokumentacije*. Zagreb: Ljevak.
8. Jurić, V. (2007). Kurikulum suvremene škole. U Previšić, V. (Ur.), *Kurikulum teorije, metodologija, sadržaji, struktura* (str. 253-308). Zagreb: Školska knjiga,
9. Kadum-Bošnjak, S., Brajković, D. (2007). Praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje učenika u nastavi. *Metodički obzori*, 2, 35-51.
10. Kapac, V. (2008). Znanja i stavovi nastavnika o školskom ocjenjivanju. *Život i škola*, 54 (2), 163-172.
11. Matijević, M. (2004). *Ocjenjivanje u osnovnoj školi*. Zagreb: Tipex
12. Matijević, M. (2005). Evaluacija u odgoju i obrazovanju. *Pedagogijska istraživanja* 2 (2), 279-297.
13. Matijević, M. (2007). Evaluacija u nastavnom kurikulumu škole. U Previšić, V. (Ur.), *Kurikulum teorije, metodologija, sadržaji, struktura* (str. 309-346). Zagreb: Školska knjiga,
14. Matijević, M. (2011). Pedagoški vid vrednovanja i ocjenjivanja učenika. U Drandić, B. (Ur.), *Pravno-pedagoški priručnik za osnovne i srednje škole* (str. 241-251). Zagreb: Znamen.
15. Matijević, M. (2017). Izazovi vrednovanja škole i u školi. U *Banjalučki novembarski susreti 2016: Zbornik radova sa naučnog skupa (Tom 2)* (str. 93-118). Banja Luka: Filozofski fakultet

16. Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap
17. Mužić, V., Vrgoč, H. (2005). *Vrjednovanje u odgoju i obrazovanju*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
18. Narodne novine d.d. *Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi*. Zagreb. Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_09_112_2973.html (2. 9. 2019)
19. Narodne novine d.d. *Pravilnik o pedagoškoj dokumentaciji i evidenciji te javnim ispravama u školskim ustanovama*. Zagreb. Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_05_47_1108.html (2. 9. 2019.)
20. Penca Palčić, M. (2008). Utjecaj provjeravanja i ocjenjivanja znanja na učenje. *Život i škola*, 54(1), 137-148.
21. Poljak, V. (1988). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
22. Rajić, V. (2017). Pristupi vrednovanju u obrazovanju. U Matijević, M. (Ur.), *Nastava i škola za net-generacije*. (str. 256-276). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
23. Stanić, I., Borić, E. (2016). *Mjerila ocjenjivanja u razrednoj nastavi*. Zagreb: Školska knjiga.
24. Strahinić, C. (2012). *Škola bez ocjena*. Osijek: Grafika.
25. Tot, D. (2013). *Kultura samovrednovanja škole i učitelja*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
26. Vujčić, V. (2013). *Opća pedagogija*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor

Izjava o samostalnoj izradi rada

Ja, Arnerija Radoš, svojim potpisom jamčim da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mog vlastitog rada uz savjete na konzultacijama kod profesora mentora te da se oslanja na popisanu literaturu.

Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije prepisan iz necitiranog rada te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

(vlastoručni potpis)